

DOLLAR

KARAKTERLER

Fuentes Ailesi

SOFIA FUENTES: Büyükanne.

ALEXANDRA: Sofia'nın oğlu Emiliano'yla evli.

YANINA: Sofia'nın oğlu Alonso'yla evli.

FIDELIA: Alexandra'nın kızı.

ALEXIS: Alexandra'nın oğlu.

ALONSO: Sofia'nın oğlu.

Vadinin Kadınları

TERESA SALAS

KATHERINA

ROSA

MARILUZ

AMANDA

LUCIA

RAMONA

CECILIA SANJINES: Emir eri Emmanuel'in kız arkadaşı.

PHILIP KASTORIA

BEATRICE KASTORIA: Philip Kastoria'nın karısı.

KASTORIA'nın ERKEK KARDEŞİ

PEDER GABRIEL: Kilisenin papazı.

Ordu

YÜZBAŞI

TEÇMEN

EMMANUEL: emir eri.

DOKTOR

ASKERLER

Oyunda daha az veya daha çok vadi kadını olabilir. Asgari sayı üçtür. Hiç konuşmayan askerler en az iki kişi olmalıdır. Bazı roller aynı oyuncular tarafından oynanabilir: Beatrice Kastoria, bir vadi kadını tarafından oynanabilir; aynı şekilde erkek kardeş de, çünkü sahnede görünmüyor. Bir oyuncu Doktor'u, Peder Gabriel'i ve Philip Kastoria'yı oynayabilir -belki Alonso'yu da.

1. PERDE

SAHNE 1

Kadınlar, nehir kıyısında çamaşır yıkıyorlar.

TERESA: Oğlan konuşmuyor mu?

YANINA: Tek kelime etmiyor.

TERESA: Kaç yaşında?

YANINA: Konuşacak kadar büyük.

KATHERINA: Sustuğu iyi, beladan uzak durur.

TERESA: Bir gün konuşması gerekecek...

KATHERINA: Kendisi için neyin iyi olduğunu biliyorsa, konuşmaz.

ROSA: Bugün suda bir tuhaflik var.

ALEXANDRA: Bunu her gün söylüyorsun.

ROSA: Hiçbir şey temizlenmiyor.

MARILUZ: Oğlana fısılda.

ALEXANDRA (*Rosa'ya*): Sen kuvvetli çitilemiyorsun da ondan.

MARILUZ: Fısılda. Tam kulağının içine.

KATHERINA: O çocuk babasını özliyor.

YANINA: Babasını hiç görmedi o.

Kısa bir sessizlik.

FIDELIA: Ben ona fısıldarım.

TERESA: Parmaklarıyla dilini oynat, her gün azar azar.

YANINA: Fidelity ona hikâyeler anlatıyor.

ALEXANDRA: Kendi işlerini yapsın o.

FIDELIA: Anne...

ROSA: Var. Bugün suda bir tuhaflik var.

YANINA: O hüznü bir çocuk.

KATHERINA: Sanırsın ki babasına neler olduğunu biliyor..

TERESA: Şşş...

YANINA: Benim bildiğim kadarını o da biliyor.

Kısa bir sessizlik, sonra Peder Gabriel girer, nefes nefesdir.

PEDER GABRIEL: Herkes gelsin, vakit geldi, vakit geldi!

Çıkar.

CECILIA (*içeri girerken*): Cip şimdi geldi. Yeni yüzbaşı burada...

Kadınlar, Cecilia'ya bakarlar. Buz gibi bir sessizlik.

CECILIA: Büyük bir cip.

Çıkar.

Kadınlar, çamaşır yıkamayı bırakırlar, ıslak çamaşırları sıkarlar, her şeyi sepetlere doldurup fısıldaşarak çıkarlar. Sofia yalnız kalmıştır, nehir kıyısında oturmaktadır.

Fidelity tekrar girer.

FIDELIA: Büyükanne, görmek istemiyor musun?..

Alexandra, Alexis'i çekştirerek girer.

ALEXANDRA (*Alexis'e*): Büyükanne'nin yanında bekle.

ALEXIS: Yeni yüzbaşını görmek istiyorum. Onun nasıl biri olduğunu görmek istiyorum.

ALEXANDRA: Ben senin nasıl biri olduğunu onun görmesini istemiyorum. Ben akıllı bir kadıyım. Niye bu kadar akılsız çocuklarım oldu ki? Fidelity...

FIDELIA: Büyükanne, dediler ki bu yüzbaşı bazı haberler getirmiş. İstemez misin...

ALEXANDRA: Fidelia, gel. (Sofia'ya) Her şeyi altüst ettin. Herkes senin delirdiğini düşünüyor ve şimdi çocuklarım benim sözümü dinlemiyor.

Alexandra ve Fidelia çıkarlar. Kısa bir sessizlik. Alexis, bekleyiş içinde nehri seyreden sessiz yaşlı kadına bakar.

ALEXIS: Büyükanne?.. Sen deli misin?

SOFIA: Evet.

ALEXIS: Ne zaman delirdin?

SOFIA: Seni korkutuyor muyum?

ALEXIS: Hayır.

SOFIA: Küçük tavşanım.

ALEXIS: Değilim. Ben erkeğim.

SOFIA: Henüz değil. Neyse ki.

Yüzbaşı yürüyerek girer, bir arazi haritasını inceleyerek ayakta durur; kolunun altında plastik silindirik kutular içinde planlar ve taslaklar vardır.

YÜZBAŞI (Alexis'e): Sen, çocuk, bana söyler misin...

Alexis koşarak uzaklaşır.

YÜZBAŞI: Gel buraya, ben... kahretsin. (Sofia'ya) Affedersiniz, Bayan... eee... Ben sadece...

Sofia onun varlığının hiç farkında değilmiş gibi davranır.

YÜZBAŞI: Kadınların çamaşır yıkadıkları yer burası mı? (Bir giysi kaldırıır yerden.) Öyle olmalı. Daha yeşil olacağını sanmıştım. Buraya inşaat yapacağız. Büyük bir fabrika: Gübre üretimi için.

Yaşlı kadın homurdanır, eteklerini toplar.

YÜZBAŞI: Ha? Bir şey mi... Sen buralı musun, kocan hiç gübrelerden söz eder mi? Şey, buranın ne kadar kurak olduğu bir bakışta anlaşılıyor... toprak iyi beslenmiyor, işte bu yüzden... Senin kocan hiç tarlası için modern gübre gerektiğinden konuşur mu?

SOFIA: Hayır.

YÜZBAŞI: Ah. Aslında, sanırım gübre... işe yarayacaktır. Ordu buraya bir fabrika inşa edecek, o zaman kocan neler kazdığını göreceksin. Kocan diyor. Daha çok ürün. İhracat. Sen... Sen burada ne yapıyorsun? Birini mi bekliyorsun?

SOFIA: Evet.

YÜZBAŞI (kendini tanıtarak): Ben...

SOFIA: Ben babamı bekliyorum.

YÜZBAŞI: Babanı.

SOFIA: Ve kocamı.

YÜZBAŞI: Baban kaç yaşında?

SOFIA: Ve oğullarımı.

YÜZBAŞI: Baban en az...

SOFIA: Yaşlı.

YÜZBAŞI: Beklemeye başlayalı uzun zaman oldu mu?

Kısa bir sessizlik. Kadın ona bakar.

SOFIA: Diğerleri. Hepsi köye koştu. Seni görmek için.

Kadın güler; kısa, kuru, kurnaz bir gülüş. Bu yüzbaşıyı önce rahatsız eder, sonra yüzbaşı anlar ve o da güler. Sonra kadın susar.

SOFIA: Hepimiz. Hepimiz uzun zamandan beri bekliyoruz.

SAHNE 2

Yüzbaşı ve Emmanuel.

EMMANUEL: Nehrin dönemecini buldunuz mu, komutanım?

YÜZBAŞI: Tabii ki buldum. Harita okumayı bilirim. Nehir de karmaşık bir bilmece sayılmaz.

EMMANUEL: Sizi arabayla götürecektim, komutanım, bu benim işim.

YÜZBAŞI: İşinin ne olduğunu ben sana söylerim, asker.

EMMANUEL: Emredersiniz, komutanım.

YÜZBAŞI: Yürümek istediğim zaman yürürüm. Anladın mı?

EMMANUEL: Emredersiniz, komutanım.

YÜZBAŞI: İyi. Sen buralısın, değil mi?

EMMANUEL: Tepenin öte tarafındayım, komutanım. Bura-ya seksen kilometre uzakta.

YÜZBAŞI: Yani, bu insanları tanırırsın?

EMMANUEL: Biraz, komutanım.

YÜZBAŞI: Biraz, demek. Yüzbaşı Urqueta senin buraları avcunun içi gibi bildiğini söyledi.

EMMANUEL: Ben onlardan farklıyım, komutanım. Ben Bay Kastoria'nın yanında çalışıyordum, onlardan daha iyisini bilirim. İzninizle komutanım, hayatım boyunca burada kalmayı düşünmüyorum. Ben isterim ki...

YÜZBAŞI: Yaşlı bir kadına rastladım. Nemrut suratlı yaşlı bir kaltak. Nehir kıyısında. Bana böyle geldi ki bir... sal veya öyle bir şeyle gelecek birini bekliyormuş gibiydi...

EMMANUEL: Yaşlı Sofia. Fuentes ailesinden.

YÜZBAŞI: Onu tanıyor musun?

EMMANUEL: Bütün gün nehrin kıyısında oturur, komutanım. Aylardır oturuyor. Herhalde biraz... (delilik işareti yapar) Size de erkeklerini beklediğini mi söyledi?

YÜZBAŞI: Ağzından zor laf aldım. Babası ve kocası ve...

EMMANUEL: Oğulları. Vadideki birçok erkek... onlar gittiler, komutanım.

YÜZBAŞI: Gittiler, demek.

EMMANUEL: Kayboldular, onlar...

YÜZBAŞI: Tutuklandılar mı? Tam olarak kaç erkek kayıp?

EMMANUEL: Hepsi, komutanım.

YÜZBAŞI: Hepsi mi? Bütün erkekler mi?

EMMANUEL: Sanırım... Teğmenle konuşmalısınız, komutanım.

YÜZBAŞI: *Bütün* erkekler demek? Bundan brifingde söz edilmedi bana. (*Duraklar.*) Diğer yetki bölgelerimde bu konuyu kontrol altında tuttum; erkekleri birden öylece ortadan kaldırmak, iyi bir fikir değil. Kadınları delirtir. Onlara gömmeleri için erkeklerinin bir parmağını bile versen onunla avunabilirler, ama ortada verecek hiçbir şey olmayınca... Delirirler. Sonra da onlarla birlikte bütün dünya delirir. Zor işler bunlar.

EMMANUEL: Evet, komutanım.

YÜZBAŞI: Kadının ince bir bıyığı vardı.

EMMANUEL: Nasıl, komutanım?

YÜZBAŞI: Bıyıklı kadınlardan nefret ederim. (*Camdan dışarı bakarak*) Bütün ailesi demek?

EMMANUEL: Ailesindeki bütün erkekler.

YÜZBAŞI: O zaman sanırım onu bağışlamalıyız... bıyığını, yani. Öyle değil mi?

PEDER GABRIEL (*girerken*): Sonunda buraya ulaşmanıza sevindik, Yüzbaşı. Kaybolduğunuzu duymuştuk.

YÜZBAŞI: Bunu size kim söyledi, Peder?

PEDER GABRIEL: Oh, Camacho'da biz sonunda her şeyi öğreniriz, Yüzbaşı. Ama kadınlar bekliyorlar.

YÜZBAŞI: Bekleyen kadınlar. Onları bekletmek istemeyiz.

SAHNE 3

Yüzbaşı kadınlara konuşma yapmaktadır. Sahnede yalnızdır ve seyircilere doğru konuşur.

YÜZBAŞI: Savaş bitti; şehirlerde, dağlarda, bu vadide. Bize düşen ulusal görev, derin ve gerçek barışı, refah getirecek barışı kurmaktır. Ama bazılarının kafalarında, savaş hâlâ devam ediyor.

Korkunç, sıkı tedbirler almak gerekliydi; hepimiz, halk ve halkın ordusu olarak, büyük kayıplar yaşadık.

Aramızda geleceğe azim ve cesaretle bakanlar, her şeyi unutmaya hazır. Biz sizin itaatsizliğinizi bağışlamaya hazırız, tabii siz de bizim buna verdiğimiz sert karşılığı unutmaya istekliyseniz, yani bize karşı uysal davranırsanız. Eğer bize katılırsanız, geçmişi unutmaya hazırsanız, sonunda yaralar iyileşmeye başlayabilir. Demokrasi ve teknoloji, geri kalmışlığınızı gidermek için getirilecek, gübre fabrikaları ve hayvancılık, zirai ilaçlar ve... ve kütüphaneler; yeni bir halk için yeni bir yurt yaratılacak. Eğer bize izin verirseniz, acınızı ve büyük yalnızlığınızı sona erdireceğiz.

SAHNE 4

Sofia nehir kenarında, yalnız.

SOFIA (*nehre doğru*): Bana ne getiriyorsun? Yaşlı bir kadını ben. Daha fazla beklememi isteme.

Fidelia koşarak girer.

FIDELIA: Geri dönüyorlar, dönüyorlar!

ALEXANDRA (*girerken*): Sofia, Alexis nerede?

Kısa bir sessizlik.

ALEXANDRA: Sofia? Nerede...

SOFIA (*dalgın, etrafına bakınarak*): Bilmiyorum, buradaydı, eve gitmiş olmalı.

ALEXANDRA: Ah Sofia, ona göz kulak olacaktın.

FIDELIA: Ben de Alexis'in ona göz kulak olacağını sanmıştım.

ALEXANDRA: Sen sus. Alexis! (*Alexis'i çağırarak çıkar.*) Alexis!

FIDELIA: Babam dönüyor büyükanne, herkes heyecan içinde, onlar...

Teresa girer, mısır kabuğu soymaktadır. Aklı başka yerdedir.

TERESA: Fidelia, yalan söyleme.

Fidelia durup ona bakar, sonra:

FIDELIA: Yalan söylemiyorum, yeni yüzbaşı erkeklerimizin döneceğini söyledi...

TERESA: Belki, dedi. Eğer itaatkâr davranırsak...

KATHERINA (*girer, giysi yamamaktadır*): Eğer itaat edersek.

Yanina girer.

FIDELIA: Ama biz zaten itaat ediyoruz, tek yaptığımız itaat etmek, biz...

TERESA: Sofia etmiyor.

KATHERINA: Bütün gün nehir kıyısında oturuyor...

TERESA: O itaatkâr değil.

YANINA: Bebeği al, kollarım yoruldu.

Yanina bebeği Fidelia'ya verir.

ALEXANDRA (*bağırarak*): Alexis!

YANINA: Sen de gelmeliydin, Sofia, yeni yüzbaşı bizimle tanıştı, bize konuşma yaptı, dedi ki...

TERESA: Geçmiş unutun.

KATHERINA: Geçmiş gömün.

ROSA (*girer, bir kâsenin içindekileri karıştırmaktadır*): Ölüler kendi hallerine bırakın.

TERESA: Yüzbaşı böyle demedi.

KATHERINA: Ölülerden hiç söz etmedi.

YANINA: Bize söz verdi, Sofia, eğer işbirliği yaparsak, dedi ki... belki de ona güvenemeyiz, eğer sen orada olsaydın, bize söyleyebilirdin, onu görseydin...

SOFIA: Gördüm onu.

ROSA: Şuna bakın, torunundan bile daha beter yalan söylüyor.

SOFIA: Sen işine bak...

ROSA: Benim işim bu, yüzbaşı 'itaat edin' dedi.

SOFIA: Gübre fabrikası dedi, ne dediğini biliyorum ben.

YANINA: Ama sen hep buradaydın. Nasıl, sen nasıl?..

SOFIA: Eve git, Yanina, güneş neredeyse batacak, sepetleri ört, yoksa çekirgeler sürünerek yerden çıkıp tohumları yer.

YANINA: Ben o işi çoktan yaptım.

FIDELIA: Ben de ona yardım ettim büyükanne, biz...

SOFIA: Herhalde yanlış yapmışsınızdır. Sepetleri örtseniz bile çekirgeler aradan girmeyi başarıyor.

KATHERINA: Herkese akıl verir, herkesi eleştirir ama kendisi bir aydır çalışmıyor. Biraz da kendine akıl ver, Sofia, yaşına uygun davran...

TERESA: Orada oturup...

ROSA: Nehirdeki bir kaya gibi...

KATHERINA: İnatçı, küskün, sanki bir mezar taşı...

ROSA: Sitemkâr...

TERESA: Sanki bizim unuttuğumuzu ima eder gibi...

ROSA (haç çıkararak): Şşşşşşş.

TERESA: İşte sen bu yüzden doğuramıyorsun. Aklını yitireceksin, taş kesileceksin.

ALEXANDRA (hâlâ dışarda): Alexis!

ROSA: Toprağımıza el koydukları zaman, tarlaların dikenli telle çevrilmesini seyretmek ve... ve gülümsemek zorunda kalmıştık. Sen bana, bir yemin gibi fısıldamıştın, Sofia, hayat devam ediyor, yeryüzü gibi, ne olursa olsun, demiştin. Şimdi ayağa kalk.

SOFIA: Kalkamam. Dört erkeğimin ağırlığını taşıyorum. Bir babam var. Kocam. İki oğlum. Neredeler? Hepsi ağır. Ne zaman onu düşünsem, karnı aç mı, su içmek ister mi, üşüyor mu diye düşünüyorum. Her şey daha da ağırlaşıyor. Taş oluyorum. Neredeler? Erkeklerim nerede? Kayboluşla-

rını öyle net hatırlıyorum ki, başka her şeyi unuttum. Ekmek pişirmeyi, tarla ekmeyi veya yürümeyi, hatta ayakta durmayı. Kıpırdayamıyorum. Burada bekliyorum, çünkü...

Alexandra, Alexis'i sürükleyerek girer.

FIDELIA: Büyükanne? Çünkü?...

SOFIA: Bekliyorum. Çünkü artık beklemeye tahammül edemiyorum.

ALEXANDRA: Bundan sıkıldım artık. Eve gidiyoruz.

FIDELIA: Büyükanne.

ALEXANDRA: Bırak onu. Bir hayvan gibi yerde kalsın. (Sofia'ya) Bizi izliyorlar ve sen de bunu biliyorsun. Dikkat çekiyorsun. Dikkatlerini üstümüze çekiyorsun.

Alexandra, Fidelity'yla birlikte çıkarken, Alexis geride kalıp Sofia'yla konuşmaya çalışır.

ALEXIS (Sofia'ya): Koşmak zorunda kaldım, annem bana dedi ki...

Alexandra Alexis'i çeker, Yanina ve Fidelity'yla birlikte çıkarlar. Sofia tek başına oturur. Teresa hariç bütün kadınlar çıkar.

SOFIA: Bir şey duymuyor musun?

TERESA: Ne duyacağım?

SOFIA: Bir şey yaklaşıyor.

TERESA: Hayır.

SOFIA: Bir şey geliyor.

Kısa bir sessizlik.

TERESA: Kocam eve geldiğinde beni tarlaya bakarken, çocukları doyururken ve ürünleri pazarda satarken bulsa iyi olur. Ben de bekliyorum, Sofia, ama böyle değil, böyle değil.

Çıkar.

SOFIA (*elini nehre sokarak*): Bir şey yaklaşıyor. Neredeyse varmak üzere.

SAHNE 5

Cecilia ve Emmanuel nehir kıyısındalar; Emmanuel, Cecilia'yla sevişmeye çalışmaktadır.

CECILIA: Burada olmaz.

EMMANUEL: Burayı seviyorum. Yemyeşil.

CECILIA: Yeşilden nefret ederim.

EMMANUEL: Seni tanımadan önce bile burası bana seni hatırlatıyordu. Bir gün burada seninle olacağımı biliyordum.

CECILIA: Ben eskiden buraya... (*susar*)

EMMANUEL: Söyle kiminle geldiğini.

CECILIA: Hadi gidelim.

EMMANUEL: Theo. (*Bağırırken kızı sıkıştırır.*) Hey Theo!

CECILIA: Yapma. Theo geri dönecek. Herkes diyor ki...

EMMANUEL: Aptal orospular.

CECILIA: Yüzbaşı onlara söyledi. Onu duydum.

EMMANUEL: O asla demedi ki...

CECILIA: Bütün kadınlar yataklarını hazırlıyorlar...

EMMANUEL: O zaman buralarda hayal kırıklığına uğramış soğuk yataklı bir sürü kadın olacak; benim tanıdığım bir küçük tatlı kadın hariç. Bu kadın daha şanslı...

Kıza sarılır, kız çekilir.

CECILIA: O cadılar. Benden nefret ediyorlar, çünkü biz birbirimize âşığız seninle. Theo'ya söyleyecekler.

EMMANUEL: Sen korunuyorsun. (*üniformasını göstererek*) Bunun ne olduğunu biliyor musun? (*tabancasını göstererek*) Bunun ne olduğunu biliyor musun? Onun nesi var? Senin kocanın? Geri dönse bile, dönmeyecek ama, geri dönse bile ne olacak ki? Şurayı görüyor musun?

CECILIA: Evet.

EMMANUEL: O ağaçları seviyorum. O ağaçların meyvelerine dokunmaya çalış, biri hemen senin elinden vurur, kim olduğunu göremezsin bile. Orası yeşil Kastoria arazisi. Çok iyi korunuyor. Ben çocukken buraya gelir, altı saat yürüyerek, kuşları seyredirdim.

CECILIA: Ağaçlara tırmanıp meyve çalar mıydın?

EMMANUEL: Hayır. Kuşlara bakardım ben, eğer meyve ağaçlarına konarlarsa onlara taş atıp kaçırırdım. O zamanlar bile bu mülkü korumak zorunda olduğumu biliyordum; işte, bu iş için doğmuştum ben. Bay Kastoria varlığımdan haberdar değildi ve tel örgüyü aşsaydım beni vururlardı, ama ben onun mülkünü korumaktan gurur duyuyordum.

Babam beni döverdi. Nerede olduğumu bilirdi ve eve döndüğümde beni fena pataklardı.

CECILIA: Zavallı bebeğim.

EMMANUEL: Sen savaş nedir biliyor musun?

CECILIA: Ben savaşın ne olduğunu biliyorum, evet.

EMMANUEL: Bir tarafı tutarsın ve kaybedersen başın belada demektir. "İnsanlarımızın topraklarını çaldılar." Babam beni kemeriyle döverken böyle derdi, "Bizi dağlara sürdüler," derdi ve kemeriyle beni döverdi, "Şimdi gidip onların meyvelerini toplamak zorundayız," der ve tekrar... Beni dövmekte haklıydı. Babam benim düşmanı olduğumu biliyordu.

Bir gün artık geri dönmedim. Bay Kastoria beyaz bir atın üstünde bahçe kapısından çıktı ve bana kendisi adına çalışmak isteyip istemediğimi sordu. Ne dedi, biliyor musun?

CECILIA: Hayır.

EMMANUEL: Dedi ki, "Meyveleri yiyen kuşları vurmahsın. Böylece bir daha gelmezler." Ve bana bir silah verdi. Babam akşama kadar kayışı elinde, ufkü seyrederek beni beklemiş olmalıydı. Bir daha asla eve dönmedim.

Yüzbaşı ve teğmen yakındaki bir tepenin üzerinde durmaktadır.

TEĞMEN: Yüzbaşım, biliyor musunuz buraların nesini seviyorum? Zamansızlığını. Orada bir adam tozun içinde bir köylü olarak doğuyor ve onun oğlu, oğlunun oğlu da öyle. Eğer düşünürseniz, bu insana derin bir tatmin, bir sükkün veriyor. Ve bu tarafta, yeşil, verimli tarafta, mülk nesilden nesile aktarılıyor. Benim babam, onun babası ve onun babası... On dört aile: dört yüzyıl boyunca toprakla müşfik bir ilişki kurduk, nazik ve latif; toprağın herkes

için üretmesini sağladık. Dünyanın köklü, kaçınılmaz bir yapısı var. Kutsal bir yapı da diyebiliriz buna, isterseniz. Toz toprağın içinde yaşayan insanların da her zaman yeşile imrenmeleri kaçınılmaz; eğer yanlış fikirler edinirlerse, eğer yeşili elde etmek için cesaretlendirildiklerini hissedelerse, her şey, onurlu, güzel ve uygar olan her şey toz toprakla örtülür. Son sekiz yıldır gördüğümüz gibi.

YÜZBAŞI: Ve bunu bana söylemenin sebebi?..

TEĞMEN: Dün kadınlarla birlikte köydeyken... Size saygısızlık etmek istemem, Yüzbaşım, ama yaptığınız çok güzel bir konuşmaydı. Demokrasi. Gübreler.

YÜZBAŞI: Konuşma alışkanlığı edindim. Bu işi iyi beceriyorum.

TEĞMEN: Çok güzel bir konuşmaydı. Tabii ben böyle bir konuşma yapmazdım. Yani eğer Yüzbaşı olsaydım. Ama değilim.

YÜZBAŞI: Ama olsaydın... sen... tozdan mı söz ederdin?

TEĞMEN: Bir bakıma. Derdim ki: "Tebrikler. Hâlâ hayattasınız. Hayatta kalmaya devam etmek ister misiniz?" Yüzbaşım, zayıf olduğumuz izlenimini veremeyiz.

Sessizlik.

YÜZBAŞI: Teğmen, birkaç yıl önce, Chipote'de, taburuma köy meydanındaki kalabalığa ateş etmeleri emrini verdim. Sonra da orada durup onları seyrettim. Hava karardığında el fenerimi alıp meydandaki cesetler arasında dolaşım. Öyle çok kan vardı ki çizmelerimin içine sızdı. Dokuz yaşlarında bir çocuk vardı. Çok küçük. Kolu... Bilirsin. Orada

durup onun ölmesini seyrettim. Bir saat sürdü. Ben seyrederken çizmelerim kurudu. Sonra el fenerimin pili bitti.

Zayıf adamlar böyle geceler yüzünden ölürlər. Ben zayıf değilim. Ama... yorgunum. Savaş bitti.

TEĞMEN: Bitti. Görüyor musunuz aşağıda, nehrin döneminde. Sinek pisliği kadar görünüyor, ama o yaşlı bir kadın.

YÜZBAŞI: Yaşlı bayan Fuentes.

TEĞMEN: Savaş onun için... bitti mi sanıyorsunuz? Gidin de bunu ona söyleyin bakalım. Ama silahınızın yanınızda olduğundan da emin olun.

Düzeni sağlamak bizim sekiz yılımızı aldı. Şimdi de tekrar düzeni sağlamak zorunda kalmamak için çalışıyoruz. Siz bir daha asla küçük bir çocuğun ölümünü seyretmek zorunda kalmayın diye. Benim de kendi gördüklerimi bir daha görmemem için.

YÜZBAŞI: Gelişme olmadan düzen olmaz. Düzeni sağlamak istiyorsan onları yoksulluklarından, tozun içinden çekip çıkarman lazım. İlerlemeliyiz.

TEĞMEN: Ve siz sonra tekrar buraya döneceksiniz. Yeşile, toza, o yaşlı kadına bakmaya. Zamansızlık. Geçmiş sizi bekliyor, Yüzbaşı.

CECILIA: Zaman değişiyor, Emmanuel. Belki birlikte senin aileni de ziyaret edebiliriz. Babanla barışsın.

EMMANUEL: O... O mağlup oldu. Önemli değil.

CECILIA: Niçin gelmiş? Benim için önemli.

EMMANUEL: Onu götürdüler. Kayboldu. Theo gibi. Bir daha asla geri gelmeyecek.

SAHNE 6

Nehir kıyısında gecenin geç saatleri. Sofia, Fidelia ve Alexis.

SOFIA: Burada, nehir bir yöne gitmek isteyip başka yöne gittiği yerde... burada öldüler.

ALEXIS: Kim öldürdü onları?

SOFIA: Bu hikâyeyi biliyorsunuz.

FIDELIA ve ALEXIS: Yine anlat, büyükanne.

SOFIA: İspanyollar. Benim büyükbüyükbüyükbabam ve karısı. Kadın acımasızdı. İspanyollar onun düşmanlarının gözlerini yediğine inanırlardı...

FIDELIA: Yer miydi?

SOFIA: Umarım yiyordur. Bu mumları onların küçük ruhları için yakıyorum. Bu su onların öldüğünü gördü. Su her şeyi seyreder, her yere akar ve kaybolduğumda veya bir şey kaybettiğimde, suyun onu bulmama yardım edeceğini biliyorum. Sadece nasıl isteyeceğini bilmen yeter.

Bir kibrit yakar, mumları sırayla yakmaya başlar.

Şimdi bu küçük ruhlar beni koruyacak, siz de evimize, yatağa gidin. Gidin yavrularım, eğer anneniz uyanır da sizi bulamazsa...

Karanlığın içinde bir mum görünür... suyun üstünde yüzer gibi görünmektedir.

ALEXIS: Büyükanne, o ne...

SOFIA: Şşşşş. Kim o? Kim var orada?

Nehrin sesi daha çok duyulur.

TERESA (girerken): Sen buradayken ben geceleri uyuyamıyorum, tek yaptığımı seni seyretmek...

SOFIA: Sen buradan kilometrelerce ötede oturuyorsun...

TERESA: Penceremin, kapımın önünde... Döşemelerin gıcırdağını duydum; gelen Antonio'ydu. Ben Antonio sandım, hep aynı rüya, sen burada oturmaya başladığından beri aynı rüyayı, kocamı görüyorum ama benimle konuşmuyor ve hep senin yüzünden. Sofia, onu rahatsız ediyorsun; sen evine git, ben de biraz rahat edeyim.

KATHERINA (girerken): Roberto'nun beni çağırdığını duydum ve onu karşılamak için kapıya koştum ama bahçe boştu ve bu mumları gördüm. Uyumak istiyorum, Sofia, kötü rüya görmeden. Geceyi rahat bırak.

SOFIA: Ben de rüyalar görüyorum. Elim görüyorum ve elimde iğneyle iplik var, bir şey dikiyorum. Ne olduğunu görmek için başımı eğince bir ağzı diktiğimi görüyorum, sıkıca dikiyorum, gözkapaklarını dikiyorum ve kulaklarını, hepsi bir şekilde tanıdık ve iğne ve iplikte hiç kan yok, parmaklarımdaysa... ve onu bir bohça gibi dikiyorum, beyaz, sıkı bir bohça, bana sesleniyor, onu duyuyorum. Onun ölmüş olmasından korkuyorum ama Tanrım, ne olur izin ver, yaşasın.

Nehrin sesi kükrercesine yükselir. Rosa girer.

ROSA: Suyun nesi var, suyun nesi var, niçin böyle korkunç bir ses çıkarıyor, ne yaptın Sofia, nehrin suyuna ne yapı-

yorsun? Nehri bulandırıyor, çamaşırlar temizlenmiyor, nehri rahat bırak...

FIDELIA: Büyükanne, ne var, nehrin nesi var?

TERESA: Suda bir şey var, suda bir şey var, ip getirin, kanca getirin...

ROSA: Çocuklar, çocukları uzaklaştırın...

SOFIA: Alexis, Fidelity, nehirde uzaklaşın...

Kadınlar suya girmeye başlarlar; akıntının sesi yükselmeye devam eder. Kadınlar aşağıdakileri fısıldaşırlar veya bu fısıltıları banttan duyarız:

TERESA: Dikkat edin, dikkat edin, kaydırmayın onu...

ROSA: Giysisinin kolunu tutun, yakasını...

SOFIA: Kayalara, kayalara takılmış, çekin çekin...

TERESA: Çekin, çekin...

SOFIA: Şimdi kaldırın. Nazikçe.

Sırlıklı kadınlar gövdeyi sudan çıkarırlar. O anda nehrin sesi yumuşar, akıntı yavaşlar.

SOFIA: Ohh, biliyordum böyle olacağını.

Sessizlik. Mariluz girer. Onun arkasından diğer kadınlar.

MARILUZ: Aman tanrım. Aman tanrım, o değil...

TERESA: Kimseye benzemiyor.

SOFIA: Biliyordum, biliyordum...

ROSA: Çocuklar bakmayın. Sofia, o değil... Bunun bir yüzü yok.

Sessizlik.

SOFIA: Fidelia, git papazı çağır. Bir de kürek getir.

ALEXIS: Kim bu büyükanne?

SOFIA: Bu benim babam.

TERESA: O değil... bu o değil, Sofia.

SOFIA: O.

TERESA: Bunu gömemezsin.

SOFIA: Buraya gömmeyeceğim zaten. Onun yeri var, annemin yanı. Tepedeki mezarlıkta.

ROSA: İzin alman gerekir.

SOFIA: Bunun için değil.

TERESA: Yüzbaşı dikkatli davranın dedi.

AMANDA: Tanrı aşkına, Sofia, izin alman gerektiğini biliyorsun.

LUCIA: Şimdi sorun çıkaramayız.

ROSA: Erkeklerimiz ellerinde.

FIDELIA: Büyükanne, eğer babam... eğer benim babam...

Sessizlik.

SOFIA: Sorun çıkmayacak. Evet. İzin. Bu benim babam.

Yürümeye başlar.

ALEXIS: Bekle. Ben de seninle geliyorum.

Sessizlik.

SOFIA: Korkmuyor musun?

ALEXIS: Hayır.

SOFIA: Korkmalısın. Gel.

ROSA: Oğlumu götüremezsin, aklını mı...

FIDELIA: Büyükanne, annem kızacak, eğer sen...

SOFIA: Olması gereken bu. Babası olsa benimle gelirdi. Emiliano. Eğer burada olsaydı. Fuentes'ler ölümlerini böyle gömerler.

KATHERINA: Fuentes'ler çocuklarını korumalı.

SOFIA: Onu kimse koruyamaz artık, Fidelia, bu cesede kimse dokunmayacak. Anladın mı?

FIDELIA: Evet, büyükanne.

SOFIA: Alexis, gel. Korkacak bir şey yok. Bu yüzbaşı farklı. Öyle değil mi?

TERESA: Umut et ki öyle olsun.

SOFIA: *Sen* umut et. Ben babamı gömeceğim.

Çıkarlar. Kalan kadınlar cesedi seyrederek. Yanına girer.

YANINA: Uyandım, uyuyamadım, ben...

Cesedi görür.

YANINA: Aman, aman, aman tanrım.

Kısa sessizlik.

YANINA: Kim bu?

SAHNE 7

Sabahın ilk saatleri. Doktor sigara içerek nehrin kıyısında durmaktadır. Kadınlar grup halinde cesedin yanında beklemektedirler. Teğmen askerlerle birlikte girer.

TEĞMEN: Bu nehir sürprizlerle dolu. Cesedi kimse yerinden kımıldatmadı, değil mi?

Sessizlik.

TEĞMEN: Evet mi hayır mı?

Kadınlar kafalarını olumsuz anlamda sallarlar.

TEĞMEN: Hanginiz buldu bunu?

Kadınlar topluca bir hareket yaparlar, hepsi bulmuşlardır.

DOKTOR: Ölü olduğuna hiç şüphe yok.

TEĞMEN: Bize daha ayrıntılı bilgi vereceğinizi düşünmüştüm, doktor.

Doktor bir askere işaret eder, cesedin nasıl çevrilmesi gerektiğini gösterir. Asker cesedi çevirir.

TEĞMEN (Teresa'ya): Cesedi sen mi buldun?

Sessizlik.

TEĞMEN: Cevap ver. Sen mi buldun?

TERESA: Evet, efendim. Diğerleriyle beraber efendim.

TEĞMEN: Onu tanıyor musun?

Teresa cevap vermez. Cesede bakar. Teğmen, Amanda'ya döner.

TEĞMEN: Bunun yüzüne baktın mı sen?

Amanda kafasını sallar, geriler.

TEĞMEN: Sana bir soru sordum, Yüce İsa, siz hepiniz sağır mı doğdunuz? (doktora) Pantolonunu çıkar.

DOKTOR: Bu sadece ilk...

TEĞMEN: Kimliğini teşhis etmemize yardımcı dokunur bunun.

RAMONA: Biz istemedik.

TEĞMEN: Onun yüzünü görmek istemediniz mi?

RAMONA: Hayır, efendim.

TEĞMEN (doktora): Şu tanrının belası pantolonu çıkar.

Sessizlik. Askerler cesedin pantolonunu çıkarırlar.

TEĞMEN: Evet?

DOKTOR: Yanıklar, çürükler, kırık kemikler... bir felaket. Görünüşe göre onu nehre atmadan önce iyice dövmüşler. Açlık da çekmiş. Kaburgalarına bakın.

TEĞMEN: Bence olanlardan nehir sorumlu.

DOKTOR: Yanıklardan da mı?

TEĞMEN: Ben yanık görmüyorum. Daha iyi bakın.

DOKTOR: Ben size ne düşündüğümü söyledim. Tabii siz farklı düşünüyorsunuz...

TEĞMEN: Şahsın kimliği hakkında herhangi bir ipucu var mı? Yaşı?

DOKTOR: Yaşını söyleyemem. Aylarca güneşe çıkmamış gibi görünüyor, belki de yıllarca. Bir köylü. Elllerine bakın. Tabii şimdi kırılmışlar, belki de... nehir yaptı herhalde.

TEĞMEN: Cepleri boş mu?

DOKTOR: Hiçbir şey yok.

TEĞMEN (kadınlara): Siz kadınlar. Bu cesedin yanından tek tek geçip yüzüne iyice bakmanızı istiyorum. Resmi bir kimlik teşhisi işlemi.

Yeni ülkenin yeni yurttaşları için her şey tıkr tıkr işleyecek.

Fidelia hariç bütün kadınlar teğmenin dediğini yaparlar.

KATHERINA: Bu benim erkek kardeşim olabilir, efendim. Onu dört yıl önce götürmüşlerdi.

TEĞMEN: Kardeşin mi? Emin misin? (sessizlik)

KATHERINA: Nasıl emin olabilirim? Bunun benim kardeşim olmasını nasıl isteyebilirim?

TEĞMEN: Benim kardeşim olmasını istemezdim. İyi. Halk görüş bildirdi, daha doğrusu, bildirmeli.

Askerlere cesedi götürmelerini işaret eder. Askerler cesede yaklaşınca Fidelia hemen cesedin yanında durur.

TEĞMEN: Kimler gelmiş? Destek birimi...

FIDELIA: Bu benim büyükbüyükbabam.

Teğmen kıza açıkça arzulu bir ifadeyle uzun süre bakar.

TERESA: Ona aldırmayın efendim, o biraz tuhaftır.

TEĞMEN: Senin büyükbüyükbaban demek. Vay canına. Pe-ki, senin güzel adın nedir?

FIDELIA: Fidelia Fuentes.

TEĞMEN: Emiliano'nun kızı mısın?

FIDELIA: Evet. Bu benim büyükbüyükbabam. Carlos Mendez.

TEĞMEN: Ve sen onu birden mi tanıdın, kız, uzaktan bakarken?

FIDELIA: Büyükannem Sofia tanıdı onu, efendim.

TEĞMEN: Onun burada olmaması tuhaf. Büyükannenin hareket edebildiğini sanmıyorduk. Hep olduğu yere çakılı kaldığını düşünüyorduk. Şimdi nerede kendisi? Bunu biliyor olabilir misin acaba?

Cevap vermeden önce Fidelia çekinerek cesede yaklaşır, yanına oturur ve bir elini tutar.

FIDELIA: Büyükannem yüzbaşıya gitti, efendim. Babasını gömmek için izin istemeye.

TEĞMEN: Vaktini boşa harcıyor.

Sessizlik.

TEĞMEN: Şimdi o cesetten uzaklaş.

Sessizlik. Fidelia kıpırdamaz.

TEĞMEN: Benimle oyun oynama, kız.

Sessizlik. Teğmen ve askerler Fidelia'yı seyredeler. Fidelia cevap vermez, kıpırdamaz. Kadınlar fazla uzak olmayan bir mesafede durmaktadırlar.

TERESA: Onu kendi haline bırakın, efendim. Size biraz tuhaf olduğunu söylemiştim.

YANINA: Fidelia, gel.

TEĞMEN: Sen Alonso'nun... karısısın, doğru mu? İsimleri iyi hatırlarım.

YANINA: Fidelia!

FIDELIA: Benim büyükannem vaktini asla boşa harcamaz, efendim. Öyle bir şeye inanmaz.

Teğmen Fidelia'ya yaklaşır, onu omuzlarından tutar, güçlü olma kontrollü bir şekilde kaldırıp cesetten uzaklaştırır. Şiddetle öper kızı ve bırakır. Sonra askerlere işaret eder. Askerler cesedi kaldırıp götürürler.

DOKTOR: Bir içkiye ihtiyacım var.

TEĞMEN: İşte nehir orada. Dikkat edin de düşmeyin.

Çıkar. Kadınlar hiç kıpırdamadan dururlar.

SAHNE 8

Yüzbaşı'nın bürosu. Yüzbaşı, Emmanuel, Sofia ve Alexis.

YÜZBAŞI: Bundan emin misin?

SOFIA: Evet.

YÜZBAŞI: Bu boğulmuş adam senin baban, öyle mi? Emin misin?

SOFIA: Evet.

YÜZBAŞI: Böyie yaşlı bir adam niçin politikaya bulaşır ki?

SOFIA: Bulaşmadı.

YÜZBAŞI: Evet ama onun tutuklandığını söyledin. Niçin tutuklandı öyleyse?

SOFIA: Boş yere.

YÜZBAŞI: Bayan Fuentes, insanlar boşuna tutuklanmaz, onlar... (Emmanuel'e dönerek) Emmanuel, sen bu adamı tanıyor muydun? Mendez'i?

EMMANUEL: Evet, komutanım.

YÜZBAŞI: Seni dinliyorum?..

Kısa bir sessizlik. Emmanuel, Sofia'nın bakışları altında çok huzursuzdur.

YÜZBAŞI (biraz sabırsızlanarak): Oğlum?

EMMANUEL: Mendez, onun babası, erkeklerin içki içip top-raktan söz ettiği evlere, kiliselere falan giderdi. Bay Kastoria'nın arazisinden söz ederlerdi. Onları... yerlerinden çıkar-dığımız zaman öfkelenmişti. Fuentes'in kocası da. Ama ön-ce ve en başta, babası. Dosyalara göre artık gözaltında değil.

YÜZBAŞI (Sofia'ya dönerek): Belki de sen karıştırdın.

SOFIA: Hayır.

YÜZBAŞI: Belki de baban kaçtı gitti, veya...

SOFIA: Hayır.

YÜZBAŞI: Başına bir kaza gelmiş olabilir veya... şey, bazen erkekler çekip giderler...

SOFIA: Zar zor yürürdü o.

YÜZBAŞI: Kadınlar erkeklere tuhaf şeyler yaptırırlar.

SOFIA: Seksen yaşındaydı.

YÜZBAŞI: Bazen de teröristlerin iç hesaplaşmaları oluyor...

SOFIA: Hayır, sert biri değildi o. O bir...

YÜZBAŞI: Evet ama bir şey yapmış olmalı. Benim sözümü kesme.

Masanın çekmecesine uzanır, bir dosya kâğıdı çıkarır.

YÜZBAŞI: Bu, yeni af ilanı. Sen affın ne olduğunu biliyor musun? Af i-la-nı. Eğer baban veya kocan...

SOFIA: Veya oğullarım.

YÜZBAŞI: Veya her kimse. Başı hükümetle belada olanlar, şimdi teslim olabilirler. Sorun çıkmayacak. Böylece saklandıkları yerden çıkıp sana gelebilirler belki. Baban geri gelse ve onun cenazesini hazırladığını görse ne düşündü? Hmm?

Sofia kâğıdı alır, tuhaf bir şeymiş gibi inceler, evirir çevirir, sonra dikkatle yeniden masanın üstüne koyar.

SOFIA: Babamı gömmek için izin istemeye geldim.

YÜZBAŞI: Evet, evet, onu anladık, onu biliyoruz, zaten söyledin, sen benim dediğim tek kelimeyi bile duydun mu?...

SOFIA: O bana geldi... ölülerin toprağından. Bedeni geldi. Çünkü onu gömmemi istedi. Ailemin bütün ölülerinin gömüldüğü yere. Tepedeki mezarlığa. Bu iş için kızına döndü. Bana izin ver.

Kapı çalınır. Teğmen girer.

TEĞMEN: Komutanım; sizinle biraz konuşabilir miyim, eğer...

YÜZBAŞI: Tabii. Ben... Teğmen, Bayan Fuentes'i tanıyor musun? Ve torunu... hmm...

TEĞMEN: Alexis.

YÜZBAŞI: Alexis, doğru... Bayan Fuentes ben makul bir adamım. Resmi soruşturmanın sonuçlarına göre, bu cesedin gerçekten babanıza ait olduğu anlaşılırsa...

SOFIA: Carlos Mendez.

YÜZBAŞI: Eğer oysa... yani Carlos Mendez, o zaman doğal olarak onu gömme izni alırsınız. Ordu, halkın hizmetkândır.

SOFIA: Beklerim.

YÜZBAŞI: Zaman alabilir...

SOFIA: Bekleyeceğim...

Sofia, Alexis'in elini tutar ve birlikte çıkarlar. Yüzbaşı onların peşinden dışarı çıkan Emmanuel'i parmak şıklatarak çağırır.

YÜZBAŞI: Gözünü hiç kırpmıyor. Yaşlı deli kaltak. Sinirlerini bozuyor. Soruşturmadan sonra...

TEĞMEN: Soruşturma.

YÜZBAŞI: Cesedi verin ona. Ondan kurtulmanın en kolay yolu bu.

TEĞMEN: Şaka yapıyorsunuz. Soruşturma? Cesedi vermek... Şaka yapıyorsunuz.

YÜZBAŞI: Şaka yaptığımı sanmıyorum.

TEĞMEN: Ya cenazeden sonra ne yapacağız?

YÜZBAŞI: Neden sonra?..

TEĞMEN: Onu kimin öldürdüğünü öğrenmek istediğinde.

Kısa bir sessizlik.

TEĞMEN: Oysa şimdi delil yok.

YÜZBAŞI: Ne demek istiyorsun, yok...

TEĞMEN: Delil yok.

YÜZBAŞI: Ceset nerede teğmen?

Teğmen küllükten bir tutam kül alır ve üfleyerek havaya saçar.

TEĞMEN: Yok oldu.

YÜZBAŞI: Sen...

TEĞMEN: Yaktım. Üzgünüm.

YÜZBAŞI: Sen... Sen onu yaktın... Bu ne cüret, bu ne cüret ulan, sana o cesedi geri getirmen için emir vermiştim... Sense onu YAKTIN ha? Bu, benim emirlerime çirkin biçimde karşı gelmek demek, iç hizmet kanunu gereğince, senin...

TEĞMEN: Siz neden bahsediyorsunuz? Affedersiniz komutanım, ama siz neden... İç hizmet kanunu... Söylediğinizi kulağınız duyuyor mu? Tam şu anda, bu ülkenin herhangi bir yerinde, belki de son komuta bölgemizde, birisi bir parça kâğıdı yok ediyor, bir imzayı siliyor, sizin hatanızı örtmek için bir cesedi yakıyor. Ve siz de... benim hatamı

örtmelisiniz. Ordu, işte sizin yeni demokratik cennetinizde böyle ayakta kalacak. Ben sizin hatanızı örteceğim, siz de benimkini.

YÜZBAŞI: Onu sen mi öldürdün mü? Babasını? Sen...

TEĞMEN: Ben onu tutukladım.

YÜZBAŞI: Ve sen...

TEĞMEN: Ertesi gün serbest bıraktım. Ondan sonra ne olduğunu... söylemek bize düşmez.

YÜZBAŞI: Yüce Meryem. Sen onu yaktın... Şimdi ben kadına ne diyeceğim? O aptal çocukla o yaşlı orospuya, Tanrı aşkına, onlara ne diyeceğim ben?

TEĞMEN: Ceset falan olmadığını söyleyin. Hiçbir zaman bir ceset yoktu, deyin, "Siktir git, seni yaşlı orospu," deyin.

Yüzbaşı ofis kapısına gider, kapıyı açar, yaşlı kadının dışarıda oturduğunu görür ve kapıyı kapatır.

YÜZBAŞI: Dışarıda bekliyor.

TEĞMEN: Ona bir şey söylemeyin.

YÜZBAŞI: Evet, orada öylece... beklemesine izin veremem. Sonsuza kadar bekler.

TEĞMEN: Sonsuza kadar değil. O yaşlı bir kadın. Muhtemelen siz ondan daha fazla yaşayacaksınız.

1. PERDE'NİN SONU

2. PERDE

SAHNE 9

Alexandra ve Yanina tahıl öğütmedirler, Fidelia da onlardan aldıklarını çuvallara doldurmaktadır.

ALEXANDRA: Yavaş dök, yarısını yere döküyorsun.

FIDELIA: Yere hiç dökmüyorum.

ALEXANDRA: Bana cevap verme.

YANINA: Sen döküyorsun, Alexandra, çok hızlı öğütüyorsun, yarısı yandan saçılıyor...

ALEXANDRA: Alexis'i yanında götürdüğüne inanamıyorum. (Fidelia'ya dönerek) Seni o şeyin başını beklemek için

bıraktığına inanamıyorum. Ona dokunduğuna inanamıyorum, o kadar salaksın ki, çok pistir. Ellerini yıkadın mı? Ağzını yıkadın mı?

FIDELIA: Bunları zaten sordun bana, yıkadığımı söyledim, bana bağırmayı bırak artık, ben...

ALEXANDRA (onunla aynı anda): Hâlâ kokusunu alıyorum, yeterince yıkanmamışsın, ölümün kokusunu tahıl bulaştıracaksın, ben...

YANINA (üstteki cümleyle aynı anda): Bebeği uyandıracaksınız, lütfen kesin...

Sofia ve Alexis girerler, Alexandra hemen susar ve daha hızlı öğütmeye başlar. Alexis eve yönelir.

ALEXANDRA (Alexis'e): Sen. Dur.

Kısa bir sessizlik. Öğütme gürültüsü.

SOFIA (Alexandra'ya, zorlukla kontrol edilen bir öfkeyle): Çok hızlı dövüyorsun. (Alexandra daha da hızlı döver.) Havanı kıracaksın, öyle dövmeyi bırak...

ALEXANDRA: Sakın. Benimle konuşma.

SOFIA: O kırıdığın havan benim havanım ve buna izin ver-meyeceğim...

ALEXANDRA: Buradaki hiçbir şey senin değil, eğer çalışırsan senin olur ve sen, sen bir aydır hiç iş yapmadın, artık o senin değil, benim, benim havanım, benim evim, benim keçilerim ve tavuklarım, tahılım ve... ve BENİM çocuklarım... sen nehir kıyısına git de beni ve benim olanları rahat bırak, yani artık umursamadığın şeyleri!

SOFIA (*çok alçak sesle*): Bir ay önce buradan ayrıldığımda dört keçi vardı, şimdiyse sadece üç tane. Cholito için kaç para aldın?

ALEXANDRA: Neyi affedemiyorum, biliyor musun? Senin babanın adını çürüten bir cesede vererek onu aşağılama-nı değil, kendine bakamayan yaşlı deli bir kadın olmanı da değil, çünkü deli yaşlı kadınların elinden bir şey gelmez, asla affedemeyeceğim şey senin...

SOFIA: Sana bir soru sordum.

ALEXANDRA (*kendini zorlukla kontrol ederek*): Ne?

SOFIA: O keçi için kaç para aldın?

ALEXANDRA (*alçak sesle*): Kızımı ve oğlumu tehlikeye at-tın... Ben sanıyordum ki... güvenebileceğim tek şey, senin çocuklarımı umursamandı. Kendi torunlarını. Onları ko-ruyacağını düşünüyordum. Sen ölümden başka hiçbir şe-yi umursamıyorsun.

FIDELIA: Hayır anne, bu doğru değil, o...

SOFIA: Fidelia. Nehir kıyısında yanından ayrılırken sana ne dedim?

FIDELIA: Büyükanne, ben...

SOFIA: Babamın cesedini sana emanet etmiştim. Ve sen o al-lahsız adamların babamın cesedini alıp çöp gibi yakmalara izin verdin, sen buna izin verdin.

ALEXANDRA: Kızım ile öyle konuşma...

SOFIA: Onun cesedini alıp götürmelerine izin vereceğine Fi-delia ölmeliydi! Affetmek! Bunun için hiçbirinizi asla af-fetmeyeceğim!

(*Alexandra'ya*) Senin damarlarında Mendez kanı yok, Fuentes kanı yok, sen anlamıyorsun, ama sen (*Fidelia'ya*), ben senin Emiliano'nun kızı olduğunu sanmıştım, ama sen hiçbir şey anlamıyorsun, hiçbiriniz anlamıyorsunuz, geri geliyorum ve siz pazara gidiyorsunuz, babamın cese-di, bu evi o yaptı, kara duman ve külden, sizse pazara gi-diyorsunuz, yaşayanları satacaksınız, ölüleri satacaksınız, hiçbir şey sizin satışınızı durdurmaya yetecek kadar deh-şet verici değil ve tahul dövmeniz, hepiniz, bütün bu vadi-deki her biriniz, siz orospular, siz kaltaklar, erkeklerinizin canlarını ve hatıralarını sattınız, hepiniz nehir kıyısındaki taşlar gibi fırlatılıp atılmalısınız, hepiniz nehir kıyısında giysilerinizi parçalıyor olmalısınız, siz ölülerinizi gömün-ceye kadar güneş ve ay ve rüzgâr durmalı, ben bulaca-ğım, babamın cesedini nerede yaktıklarını bulacağım ve onun kavurdukları toprağı bulacağım, üzerindeki küllerini toplayacağım ve tepedeki mezarına taşıyacağım, yapa-cağım göreceksiniz, her kül tanesini, her zerreyi, görecek-siniz ve belki ondan sonra durursunuz, belki ondan son-ra görürsünüz; Bu benim babamdı, Miguel nerede, bu be-nim babamdı, Emiliano nerede, söyleyin bana, söyleyin bana, senin kocan nerede, bu benim babamdı, Alonso ne-rede, Yanina, söyle bana, Alonso, Antonio, Theo nerede, Luis nerede, Raul, Pablo, Hernando, Claudio, Joaquin, Ju-an nerede, Enrique, Luis, Rafael, Pablo, Armando, Benito, Felipe, Sebastian, Theo, Joaquin, Miguel, Miguel, Miguel, Emiliano, Alonso, Diego, Flaco, neredesiniz, Federico, Ri-cardo, Eduardo, Saul, Andres, Carlos, Lorenzo, Gabriel, Cristian, Segundo nerede, David, Julio, Felipe nerede, An-gel, Miguel, Roberto, Mario, Ernesto, Salvador, Ernesto...

İsimleri saymaya, yinelemeye devam eder.

KADINLAR (Sofia isimleri sayarken): İsimleri söyleme sus, isimleri söyleme, seni duyacaklar, seni duyarlar, isim söylemek, yok, yok, bir isim daha söyleme, duyabilirler, duyabilirler, isim söyleme, söyleme, söyleme, söyleme...

Bu sözleri tekrar tekrar söylerlerken Alexandra konuşur:

ALEXANDRA (Sofia ve daha sonra kadınlar isimleri söylerlerken): Unu alın, unu alın, pazara gidiyoruz, Fidelia çuvalı al, Alexis arabayı getir, Yani bebeği al, ağılı kapayın, dinlemeyin, dinlemeyin, sadece çuvalı yüklenin, ve arabayı ve... SENİ MANYAK YAŞLI CADİ ONLARA İSİM VERDİN, ONLARA GİTTİN VE İSİMLERİ VERDİN, FUENTES, FUENTES, MENDEZ, ONLARA BİZİM ADLARIMIZI SÖYLEDİN, DİKKAT ÇEKTİN, HEPSİNİ ÖLDÜRECEKSİN, HEPSİNİ ÖLDÜRECEKSİN, anlamıyor musun yaşlı kadın, bizim erkeklerimiz ellerinde...

Kısa bir sessizlik.

ALEXANDRA: Benim kocam ölmedi! Emiliano ölmedi. Hayır!

Bu esnada Fidelia çuvalı yüklenmektedir; çuvalın dikişi açılır ve un sahneye dökülür. Mutlak sessizlik. Her şey durmuştur. Herkes yere saçılmış una bakar.

Alexandra ve diğerleri, vadiden gelmiş olan kadınlar dahil, dizüstü çöküp elleriyle unu toplamaya başlarlar, her zerreyi. Sessizce çalışırlar. Sofia onları seyreder, sonra o da onlara katılır.

Kadınlardan biri hıçkırmaya başlar. Kimse ona aldırmaz ve hıçkıran kadın bile unları toplamaya devam eder. Ama Sofia yavaşça, acı içinde ayağa kalkar. Avcundaki unu bırakır, yere dökülsün diye. Hıçkıran kadına gider, elini onun başı-

na koyar. Kadının hıçkırıkları azalır. Sofia çıkar. Kadınlar çalışmaya devam ederler. Nehrin gittikçe yükselen ve korunçulaşan sesini duyarız.

SAHNE 10

Karanlık gece. Nehrin sesi, hiç olmadığı kadar yüksek duyulur. Karanlıkta bir şeyle uğraşan bir figür görürüz. Figür nehirde ağır bir yük çıkarır ve sonra nehirde çıkarıldığına sarılmış bir halde çöker. Kısa bir sessizlik, nehrin sesi ve gece. Sonra başka biri girer. Bir kibrit çakılır. Fidelia ayakta durmaktadır, kibrit ve bir mum tutarak. Mumu yakar, yerde oturmakta olan figüre yaklaşır. Mum ışığında Sofia'nın yerde oturmakta olduğunu görürüz; ıslaktır, başka bir cesedi tutmaktadır. Fidelia onun yanına çömelir. Mumu söndürür. Karanlıkta otururlar.

SAHNE 11

Bir cipin farları sanki bir tepeye dönüyormuş gibi önce salonu, sonra da sahneyi dolaşır ve durur. Far ışığında cesede sarılmış halde Sofia görünür. Fidelia ayağa kalkıp geri çekilir.

TEĞMEN (sahne dışından): İşte! Orada Bu... Kim bu kahrolası... Kim bu kahrolası... (emirler vererek) Öbür yandan dolaşın, öbür yandan, sağ tarafı tutun GİDİN! (sahneye girer, arkasında askerler, Sofia cesede daha sıkı sarılır)

Kimse kıpırdamasın, kimse kıpırdamasın! Ondan uzaklaş...

Alexandra diğer yandan girer.

ALEXANDRA: Fidelia, Fidelia! Buraya gel, buraya gel, çabuk... Sofia.

Diğer yönden bir başka far ışığı görülür, tekerler çakılda durur. Yüzbaşı girer, arkasından Emmanuel.

YÜZBAŞI: Nedir... Burada neler oluyor, bu da ne?..

TEĞMEN: Ondan uzaklaş, seni yaşlı orospu.

YÜZBAŞI: Ne bulmuş o, Bayan Fuentes, siz ne... Of, aman tanrım.

TEĞMEN: Sana ondan uzaklaş dedim, seni iğrenç yaşlı kaltak.

Tabancasını kılıfından çıkarır.

YÜZBAŞI: Teğmen, teğmen. Koy onu yerine.

Teğmen, Yüzbaşı'yı duymamış gibidir. Tabancanın horozunu kaldırır. Alexandra, Teğmen'le Sofia'nın arasına girer. Diğer kadınlar girerler, biraz uzakta durup seyretmeye başlarlar.

YANINA: Vurma onu, vurma.

ALEXANDRA: O sadece yaşlı bir kadın, tanıklar var, yapma...

YÜZBAŞI: Teğmen, tabancayı indir ve cipe bin.

Yüzbaşı, Alexandra'yı kenara itip Teğmen'le yaşlı kadının arasında durur.

YÜZBAŞI: Bu bir emirdir. Cipe bin.

Teğmen duraksar, tabancasını indirir, döner ve çıkar.

YÜZBAŞI (kadınlara): Evinize gidin. Burada hiçbir şey yok. Evinize gidin.

Kimse kıpırdamaz. Yaşlı kadına döner.

YÜZBAŞI: Bayan Fuentes, Bayan Fuentes. O cesetten uzaklaşın. Nereden buldunuz... Şeyde mi buldunuz... Bayan Fuentes? Bayan Fuentes, o cesedi bırakır mısınız, böylece ona bakabiliriz, belki de...

SOFIA (kafasını kaldırmadan): Alexandra?

ALEXANDRA: Ne var, Sofia?

SOFIA: Miguel...

YÜZBAŞI: Ne dedi?..

ALEXANDRA: Dedi ki... Onun kocası olduğunu düşünüyor. Sanıyor ki...

SOFIA: Miguel.

Sessizlik.

YÜZBAŞI (Alexandra'ya): Dinle. Cesedi alalım ve...

SOFIA: HAYIR.

YÜZBAŞI: Bu cesedin sorumluluğunu şahsen üstleniyorum. Resmi bir işlem olacak... Bu durumdan en az sizin kadar endişeliyiz...

SOFIA: Sen. Beni dinle. Beni öldürmen gerekecek. Anladın mı? Cesedimi çiğnemen gerekecek.

YÜZBAŞI (çevresindeki kadınlara bakınır): Anlıyorum. Siz... Siz de yardım etmek ister misiniz?

SOFIA: Yardım istemez.

ALEXANDRA: Biz onu taşıyoruz. Sofia. Sofia. Gel.

*Diğer kadınlar yaklaşırlar. Hepsi birlikte, nehir suyuyla
ağırlaşmış olan cesedi kaldırırlar. Askerlerin önünden taşı-
yıp dışarı çıkarırlar.*

YÜZBAŞI: İKİ kahrolası ceset! İKİ! Birisi bana oyun oynuyor,
ben... Teğmene kıcını kaldırıp buraya gelmesini söyle.
Derhal.

Emmanuel çıkar.

YÜZBAŞI: Bok çukuru. Kahrolası bir bok çukuru. Bu allahın
belası nehrin önünü tıkamalı. Bir... göl yapmalı. Beton ze-
minli. Temiz. Pazar günleri sandal sefaları. En iyisi bu.
Evet, tamam.

*Teğmen girer. Emmanuel onun arkasında. Teğmen ve Yüzba-
şı birbirlerine öfkeyle bakarlar. Yüzbaşı Emmanuel'i gönderir.*

TEĞMEN: Sizce bu cesetler nereden geliyor?

YÜZBAŞI: Sen nereden geldiklerini düşünüyorsun?

TEĞMEN: Önce ben size sordum.

YÜZBAŞI: Ben senin üstünüm.

TEĞMEN: Demek ki benden daha akıllısınız.

YÜZBAŞI: Öyleyim.

TEĞMEN: O zaman soruma cevap verin, komutanım.

YÜZBAŞI: Sanırım birisi benim başıma bela açmak istiyor.

TEĞMEN: Sanırım birisi benim başıma bela açmak istiyor.

YÜZBAŞI: Kim? Bunu kim, neden yapmak istesin? Senin gi-
bi çekici genç bir adama.

TEĞMEN: Ama bazıları, sanırım, benim cazibeme bağışıklık
kazanmışlar.

Komünistler. Teröristler. Yıkıcılar. O yaşlı kadın. Bunu o
yapıyor! Bu cesetleri nehre atıyorlar, benim gibilerinden
kurtulmak için sizi kullanıyorlar, benim gibi faal adamlar-
dan kurtulmak için. Eğer Fuentes gömülseydi, o kadın onu
kimin öldürdüğünü soracaktı, ardından onu kimin tutuk-
ladığını soracaklardı ve sonra bana kadar iz süreceklerdi.

YÜZBAŞI: Paranoyaklık. Bunu sen yapıyorsun! Sen ve se-
nin faal arkadaşların! Kadın onları bulsun diye cesetleri
nehre atıyorsun, böylece kadının tepesi atacak ve benim
programımı bir kenara bırakıp sağa sola ateş açmam
sağlanacak...

TEĞMEN: Ah, ateş açmak ha! Çok ince ruhlusunuz, yüzbaşım.
Bu, bu reform, bu incelik, benim yargılanmamla sonuçlana-
cak. Tabii sizin de yargılanmanızla sonuçlanır, başka bir yer-
de yaptıklarınız sebebiyle, bunu göremiyor musunuz?

YÜZBAŞI: Yargılanma falan olmayacak. Cesetler akıntıyla
sürüklenince yargılanmalar olur. Yani, bu cesetleri kimin
nehre bıraktığını öğrenirsen...

TEĞMEN: KİMİN YAPTIĞINI, BİLMİYORUM...

YÜZBAŞI (teğmenle aynı anda): Onlara akıllı olmalarını söyle,
çıkarlarını kollasınlar çünkü şu sırada... benim için en iyi-
si, silahımı bu kadınlara değil de... yoluma çıkanlara yö-
neltmemdir.

Kısa bir sessizlik.

TEĞMEN: Dostça, orta sınıf tavsiyeniz için size teşekkür
ederim. İşte bu da benim size tavsiyem.

Burada yaptığımız her şey izleniyor. Önemli kişilerce. Anavatanın gerçek savunucuları tarafından... Yani, eğer cenaze töreni yapılırsa, bir saat sonra rütbenizin indirildiğini bildiren bir telefon alırsınız. Birkaç gün sonra da kendinizi caddelerin kalabalık olduğu, arabaların yanınızdan hızla geçtiği başkentte bulursunuz ve bir sabah yanınızdan hızla geçen bir arabada bir adam olur, elinde dolu bir tabanca olan.

YÜZBAŞI: Tehditlerini kendine sakla, sen...

TEĞMEN: Burada, cehennem vadisinde silahlar yine bizim düşmanlarımıza doğrultulmuş olacaktır. Bana ihanet ettiniz. Siz o karganın tarafını tuttunuz. Bütün o kadınlar gördü bunu.

YÜZBAŞI: Teğmen...

TEĞMEN: Açıkça söylüyorum, Yüzbaşı. Kadının o cesedi gömmesine izin vermeyin.

*Teğmen başıyla selam verir, çıkar.
Sahnenin diğer yanından Fuentes ailesi cesetle birlikte girer. Sessizce cesedi yıkar ve gömmeye hazırlanırlar.*

YÜZBAŞI (görünüşe göre yalnız): Lanet olsun. Her şeyi duyduunuz mu? Emmanuel?

Emmanuel girer.

YÜZBAŞI: Benim küçük gölgem. Keşke böyle yapmasan. Sanırım... çok ileri gitmiş olabilirim.

EMMANUEL: Teğmen'in canı sıkın görünüyordu.

YÜZBAŞI: Ne iyi gözlemlemişsin.

EMMANUEL: Bir öneride bulunabilir miyim? Yüzbaşı?

YÜZBAŞI: Ah lütfen, söyle. Ne de olsa her şeyden haberdarsın.

EMMANUEL: Siz Miguel Fuentes'i tanı mıyordunuz. Belki de hata yaptınız.

YÜZBAŞI: Bir hata demek.

EMMANUEL: Eğer bir başkası da cesedi almak istese, karşıt bir istekte bulunsun. Belki de o ceset bir başkasının kocasıydı. Kocasını kaza eseri ölmüş birinin olabilir, mesela. Teğmenin tutuklamadığı kayıp adamlar da var, onların cenazeleri teğmeni huzursuz etmez.

YÜZBAŞI: Böyle biri var mı aklında?

EMMANUEL: Theo Sanjines.

YÜZBAŞI: Senin tanıdığın...

EMMANUEL: Ben onun karısını tanıyorum... Cecilia Sanjines. Benim kız arkadaşım. Şimdi benim kız arkadaşım.

YÜZBAŞI: Urqueta haklıydı. Sen başka türlü birisin. Benim konuşmalarımı çaktırmadan dinliyorsun. Belki bana gelen postaları da açıyorsun. Sen kimin kulaklarısın? Kimin adına dinliyorsun? Kastoria adına mı?

Kısa bir sessizlik.

EMMANUEL: İzninizle, Yüzbaşı, ama ben buradan gitmek istiyorum. Cecilia da öyle. Felipe Kastoria ise bunun iyi bir fikir olduğunu kanısında değil.

YÜZBAŞI: Kastoria cesetleri biliyor mu?

EMMANUEL: Bay Kastoria'nın sürekli söylediği bir söz vardır, komutanım: "Benim haberim olmadan arazimde bir yaprak bile düşemez."

YÜZBAŞI: Kastoria'lar Teğmen'le sıkı fıkı olmalı. Ailecek yani.

EMMANUEL: Öğlen yemekleri verilir, komutanım, Teğmen de davet edilir.

YÜZBAŞI: Anlıyorum. Eğer bir şekilde kendini nehrin üst kısmında bulursan, Bay Kastoria'ya... benim her şeyi kontrol altında tuttuğum izlenimini vermen, senin çıkarına olur. Çünkü, emir eri, eğer burada başarılı olursam, bana yardım edenlere minnettar kalacağım. Şimdi, sanırım bizim işbirlikçi dulumuz...

EMMANUEL: Bayan Sanjines.

YÜZBAŞI: Ona kocasının boğulduğu bildirilmeli. Bu çok tatsız bir durum. Senin onu rahatlatmanın bir yolunu bulacağından eminim.

EMMANUEL: Evet, komutanım. Peki ya... yaşlı kadın, komutanım?

YÜZBAŞI (nehir kıyısına, Sofia'nın oturduğu yere oturur): Ben de buraya onun gibi otursam, bana da bir ceset gelir mi? Nereden, nereden, nereden geliyor o cesetler?

Kısa bir sessizlik.

YÜZBAŞI: O yaşlı kadının torunu, kaç yaşında?

EMMANUEL: Hmm, on üç, on dört, ben...

YÜZBAŞI (ayakta): Pisliğin içinde küçük bir gezinti. Geleceğe doğru. Tanrı izin verirse.

SAHNE 12

Cecilia ve Emmanuel.

EMMANUEL: Onun geri gelmesini istiyorsun.

CECILIA: Ben seni istiyorum.

EMMANUEL: O zaman göm onu.

CECILIA: Ama bu o değil.

EMMANUEL: Sen öyle dersin o olur.

CECILIA: Hayır. Bu başkası. Theo geri gelecek...

EMMANUEL: Göm onu, bir daha gelmez.

CECILIA: Keşke o kadar kolay olsaydı.

EMMANUEL: Kolay. Dinle beni. Göm onu, bir daha asla gelmesin. Bunu Yüzbaşı için yaparsan, Yüzbaşı da Theo'nun bir daha asla görünmemesini sağlayacak.

Kısa bir sessizlik.

CECILIA: Bunu yapamam.

EMMANUEL: Seç. Ya o, ya ben.

Kısa bir sessizlik, sonra Cecilia, Emmanuel'i öper.

CECILIA: Bana söz ver, şehre gittiğimizde binlerce çocuğumuz olacak.

EMMANUEL: Milyonlarca, binlerce değil milyonlarca.

CECILIA: Hepsi de senin gözlerine sahip olmalı.

SAHNE 13

*Fuentes ailesi bir odada naaşın etrafında toplanmış, otur-
maktadır; naaş yıkanıp giydirilmiş ve bir tabuta yatırıl-
mıştır. Kızıl gündoğumu, mumlar.*

SOFIA: Ben küçükken, kız kardeşlerim ve ben şehre gitmiştik, büyükannemin diktiği parlak elbiseler içinde, hasat festiva-
li için. Meydandaki meşaleleri çok uzaktan, ta dağın tepe-
sinden görebilirdiniz. Sonra at arabasıyla tepeden inerdik...
Meydana vardığımızda çok geç olmuştu ve kız kardeşlerim,
huzur içinde yatsınlar, hemen ortadan kaybolmuşlardı. Ka-
labahğın içinde, bütün o uzun boylu çiftçilerin arasında... ve
müzik vardı, sonra onun ellerini omuzlarımda hissettim, ar-
kamdan yaklaşmıştı. Bana arkayı dönme dedi, kırmızı eşar-
bımı aldı ve gözlerimi bağlayıp kafamın arkasından dü-
ğümledi, gözümü açtığımda tek gördüğüm parlak kırmı-
zıydı. Gözlerim kapalı, beni dansa sürüklemişti.

FIDELIA: Sonra ne oldu?

SOFIA: Sonra ne olduğunu sana kaç kere anlattım. Dans ettik.
Onu göremiyordum. Sadece hissediyordum. O sadece bir
erkek çocuktu, ben de küçük bir kız, sonra orkestra bir şey
çalmaya başladı, bilmediğim tuhaf ritimli bir şarkı ve ona
şu eşarbi çıkar dedim, seni aptal, göremiyorum ve bu dan-
sın nasıl yapılacağını bilmiyorum. O da bana, bırak kalsın,
ben sana öğreteceğim dedi, ve ben göremiyorken sen niye
görüyorsun, dedim? O, kendisinin de göremediğini söyle-
di, gözleri kapalıydı. Bunun komik olduğunu düşündüm,
böylece deli olduğunu düşünmeme rağmen benimle dans
etmesine izin verdim. Miguel. Ve dans bittikten sonra eşar-
bı çıkardı, bana baktı ve Ah! dedi. Çok güzelsin.

FIDELIA: Güzel miydin?

SOFIA: Hayır. Çirkindim. Ama o öyle söyledi. O gecedен
sonra onu hep tanıdım, gözlerim kapalıyken bile, körken
bile, karanlıkta. Miguel'imı hep tanıdım.

SAHNE 14

Peder Gabriel ve Yüzbaşı.

YÜZBAŞI: Canım sıkkın. Nehirdeki cesedi duydunuz. Kim-
liği saptanamıyor. Ama bir dul, onun kocasının cesedi ol-
duğunu iddia ediyor. Bu yüzden risk aldım. Şey bir dav-
ranış gibi geldi bana...

PEDER GABRIEL: Şefkatli.

YÜZBAŞI: Evet. Gömmesi için cesedi almasına izin vermek
yani. Cesedin ona ait olduğuna dair şüphelerim bulunma-
sına rağmen ona bu cenaze töreni için izin vermekle gü-
nah mı işledim?

PEDER GABRIEL: Ben de kendime aynı soruyu sordum,
yüzbaşı.

YÜZBAŞI: Evet.

PEDER GABRIEL: Ne de olsa, ben de ayın yapmak zorunda-
yım, ve...

YÜZBAŞI: Ancak emin olmadığınıza göre...

PEDER GABRIEL: Cesedi gördüm. Ciddi şüphelerim var.

YÜZBAŞI: Ama?

PEDER GABRIEL: Bunlar zor zamanlar. Bu kadınların belir-
sizliğin bitmesine ihtiyaçları var, bilinmezlik... katlanıl-

maz. Tuhaf bir cehennem âdeta. Eğer bir cenaze huzur verecekse, daha büyük bir hayır işlemek için cenaze törenini yapacağım.

YÜZBAŞI: Ve Göklerdeki Babamız'ın affedeceğine güveneceksin.

PEDER GABRIEL: Huzur adına hareket ettiğimizden, evet.

YÜZBAŞI: Bunun beni ne kadar rahatlattığını anlatamam, peder.

PEDER GABRIEL: Bu, Sofia Fuentes'in ıstırabını da rahatlatacak.

YÜZBAŞI: Sofia Fuentes. Ah o zaman siz henüz duymadınız. O... bir hataydı. Bayan Fuentes yanılmış. Cesede Cecilia Sanjines sahip çıkıyor.

PEDER GABRIEL: Cecilia mı?

YÜZBAŞI: Onun kocası, Theo Sanjines. Yedi aydır kayıp. Anlaşılan bir ayyaşmış, karısını... sürekli dövermiş. Buradaki adamların çoğu gibi. Cecilia'nun size ayin için başvurmamış olması tuhaf. Hâlâ şokta olduğuna şüphe yok.

Kısa bir sessizlik.

PEDER GABRIEL: Yüzbaşı, yapamam... O cesedi Sofia Fuentes'e verdiniz.

YÜZBAŞI: Ama benzemediğini siz kendiniz söylediniz...

PEDER GABRIEL: Tanınmaz haldeydi. Niçin bir kadının dediği diğerinden daha önemli?

YÜZBAŞI: Bu olayda benim Hazreti Süleyman'ı oynamam gerekti. Cesedi ikiye ayıramam, öyle değil mi? Bu yüzden, söylediği en makul görünen dul, cesedi alır.

Kısa bir sessizlik.

PEDER GABRIEL: Yapmayacağım. Yapamam. Miguel Fuentes benim arkadaşımdı. Geceler boyunca sizin oturduğunuz sandalyede oturdu, o...

YÜZBAŞI: O zaman ailesine yardım etmek isteyeceksiniz.

PEDER GABRIEL: Bunu bir yardım olarak görmeyeceklerdir...

YÜZBAŞI: Öyle göreceklerdir. Görüyorsunuz ya, sizin Theo Sanjines'in cenazesine yapacağınız ayin katkısı ve Fuentes ailesinin iyi niyetli işbirliği karşılığında, bir mahkûmu serbest bırakmaya hazırım, bir akrabalarını.

PEDER GABRIEL: Emiliano? Alonso?

YÜZBAŞI: Hmmm. Sanırım, adı Alexis.

PEDER GABRIEL: Hayır, Alexis küçük bir çocuk.

YÜZBAŞI: Evet, doğru... Bir çocuk.

Sessizlik.

PEDER GABRIEL: O bir şey mi?..

YÜZBAŞI: Bugün öğleden sonra onu tutukladık.

Kısa bir sessizlik.

PEDER GABRIEL: Lütfen... lütfen çocuğa zarar vermeyin.

YÜZBAŞI: Bayan Sanjines'e sizden haber beklemesini söyleyeceğim. Ona iyi davranın, canı çok sıkkn. Çocuğa zarar vermek mi? Hakkımda neler düşündüğünüzü biliyorum, Peder.

PEDER GABRIEL: Bildiğinizi sanmıyorum.

YÜZBAŞI: Tahmin ediyorum. Beni yargılamayın, ben... Beni hasta ediyor, acıdan, terörden nefret ediyorum, ama bazen mecbur kalıyorum... Daha büyük bir hayır için kalbimizi dinlemeliyiz. Burada çalışan odaklar var... bu ülke için hayırlı bir niyeti olmayan kimseler. Benim niyetim, huzuru ve güveni sağlamak. En az sizin kadar ben de istiyorum bunu. Ama bazen huzura ve güvene giden yol, bildiğiniz gibi, zor seçimlerle doludur. Beni üstünkörü yargılamamalısınız.

PEDER GABRIEL: Yargılamıyorum, Yüzbaşı. Ölüler ölüleri yargılar.

Kısa bir sessizlik. Yüzbaşı diz çöker.

YÜZBAŞI: Kutsayın beni Peder. Çünkü günah işledim.

Yüzbaşı ve Peder Gabriel'i aydınlatan ışıklar söner. Sadece yüzbaşının oturduğu sandalyeyi aydınlatan ışık kalır. Gölgeden Fidelia çıkar.

SAHNE 15

Fidelia ve sandalye.

FIDELIA: Canın acıyor mu? Canın acıyor mu? Sana nasıl... yardım edebilirim? Canın acıyor mu?

KADINLAR (ışıklar onları aydınlatırken): Evet, canı acıyor, evet, Fidelia, canı acıyor.

Boş sandalyedeki ışık yavaşça sönerken, onun yanındaki sandalyeyi aydınlatır. Bu sandalyede, hızla soluyan çıplak bir adam oturmaktadır, kafasına siyah kumaştan bir kuku-

leta geçirilmiştir. Zorlukla hareket etmektedir. Bedeninden kaç yaşında olduğunu söylemek zordur, ama çok zayıftır.

FIDELIA: Onun için ne yapabilirim, ona nasıl yardım edebilirim, yanına gidebilir miyim?

KADINLAR: Hayır, Fidelia, bunu yapamazsın, kapı kilitli, çok uzak.

FIDELIA: Ona su verebilir miyim, susamış mı, merhem, canı yanıyor mu, ben ne?..

KADINLAR: Konuş onunla, küçük kız, seni duyabilir, konuş onunla, ona bir hikâye anlat.

FIDELIA: Hikâye? Hikâye, ben bilmiyorum... Nasıl bir hikâye, ne hakkında bir hikâye?

KADINLAR: Olanlar hakkında, Fidelia, olan bitenler hakkında bir hikâye.

FIDELIA: Olmaz, onu incitebilir. Bunu ona anlatmak istemiyorum, yapamam. Yapamam...

KADINLAR: Gerçek, Fidelia, olan bitenin hikâyesi.

FIDELIA: Nasıl anlatacağımı bilmiyorum.

Bir kuş gördüm, ölü bir kuş, sırtüstü yatıyordu, boynu geriye dönmüştü, gagası açıktı, çabalıyordu... uçmaya, hayır, çabalıyordu... içmeye... ışıktaki içiyordu, bunu yapmaya çabalıyordu. Hayır, bu değil...

Kapı. Kapıyı tekmelediler, parçaladılar, kapıyı. Annem çığlık attı, haykırdı... kuş için, hayır, annem... çığlık attı... bir şey, dediği... 'beni götürün' dedi, sanırım annem... ama sonra, ama sonra, ama onlar biliyorlardı, mısır tarlasındaydı, mısırların arasında, mısırların içine saklanmıştı ama biliyorlardı, kim söyledi onlara, ve annem çığlık attı, ve annem çığ-

lık attı ama onlar tarlalardan geçtiler, yangın gibi, öyle hızlı, mısırları ezdiler, ve onu kopardılar, bir ot gibi, köklerinden kopardılar, mısırların arasından kopardılar, ve annem çığlık atmaya devam etti ama hiç sesi çıkmıyordu, ve...

Ve ben neredeydim, benim... götürdüklerinde, ben nerede duruyordum, annemin yanında duruyordum, hayır, ben... değil, ben mısırın içindeydım, ben... havadaydım ben... üstünden uçuyordum ve... hayır, ben... ölüydüm ben... sırtüstü yatıyordum çabalıyordum... ışıktı içmeye, ama... ben bilmiyorum sana bu hikâyeyi nasıl anlatacağımı, baba, hangi hikâyeyi anlatmaya çalıştığımı bilmiyorum, ben...

Baba? Orada mısır?

Onu götürdüler, baba, Alexis'i götürdüler.

SAHNE 16

Tepedeki mezarlık; nesillerdir orada yaşamış köylülerin sade mezarları. Cecilia, Emmanuel, Yüzbaşı ve Teğmen yeni kazılmış bir mezarın yanındalar. Fuentes ailesinin naaşı getirmesini bekliyorlar, Peder Gabriel biraz uzakta durmakta. Kimse konuşmuyor. Alexandra, Yanina ve Sofia naaşıyla birlikte gelirler.

ALEXANDRA: Oğlum nerede?

YÜZBAŞI: Teğmen, çocuğu getir.

Teğmen çıkar. Sessizlik.

YÜZBAŞI (Fuentes kadınlarına): Bayan Sanjines'i tanıdığınızı sanıyorum.

Sessizlik.

YÜZBAŞI: Bayan Sanjines, biliyorsunuz...

CECILIA (zor duyulur bir sesle): Evet. Alexandra, özür dilerim.

ALEXANDRA: Theo seni öldürecek.

Alexandra, Cecilia'ya sırtını döner.

YÜZBAŞI: Bayanlar, lütfen.

Teğmen tekrar girer Alexis'le birlikte. Oğlan ayaklarının üzerinde duramamaktadır, gömleği yırtılmış ve aceleyle yamanmıştır, yere bakmakta ve tek gözünü kapalı tutmaktadır. Sahnenin diğer yanından Fidelia bebekle girer. Sahneyi uzaktan seyrederek.

YÜZBAŞI (Alexis'in görüntüsü yüzünden şaşkınlığa uğramış vaziyette): Hmm... İyi, iyi... şimdi başlayabiliriz...

Alexandra, Teğmen ve Alexis'e yaklaşıp, Alexis'i kolundan tutar, Alexis bağırır, kolunu çeker. Alexandra, Yüzbaşı'ya döner.

ALEXANDRA: Siz ne... siz ne yaptınız?..

TEĞMEN: Hayatta işte. Şükret. Bir dahaki sefere, başımıza iş çıkarma. Yüzbaşı, tutuklu sizin. (Teğmen çıkar)

YÜZBAŞI (şaşkın): Şüpheli yıkıcılar resmi prosedüre göre sorgulanırlar. Beni yanlış anlamayın. Ben huzur ve güvene her zamankinden daha fazla adanmış durumdayım ama... yetkimin istismarına izin veremem.

Bayan Fuentes. Bay Sanjines'in naaşını geri verdiğiniz için size teşekkür ederim. Korkunç hata için sizden özür diliyoruz. Şimdi torununuzu alın ve evinize gidin.

Bayan Fuentes.

Bayan Fuentes.

Alexis'in yanına gider, kolunu tutar. Alexis bağırır.

YÜZBAŞI: Kadın, başına ne işler açabileceğimi henüz bilmiyorsun sen.

ALEXANDRA: Sofia...

Sofia naaşa daha sıkı sarılır. Kimse kıpırdamaz. Sonra Sofia cesedi bırakır, döner, torununa yaklaşır, şefkatle ona sarılır ve onu Yüzbaşı'dan uzaklaştırır.

Yüzbaşı iki askere işaret eder. Arabaya giderler. Naaşı yüklenip mezara taşırlar. Çukura yerleştirirler.

YÜZBAŞI: Bayan Sanjines...

Emmanuel, Cecilia'yı dırter. Cecilia sendeler ve hızla mezara yürür. Bakmadan naaşa bir çiçek atar ve dönüp neredyse sahneden çıkar. Emmanuel durdurur onu.

YÜZBAŞI: Peder...

PEDER GABRIEL: Göklerdeki Babamız, burada... Senin çocuklarından biri. Biz...

YÜZBAŞI: İsim.

PEDER GABRIEL: Theo Snajines. Tanrım, arkadaşım Theo Sanjines'e merhamet et. Ruhu nerede olursa olsun.

Küller küllere, toprak toprağa, sen topraktın ve toprak-sın ve toprağa döneceksin. Amin.

Kısa bir sessizlik.

YÜZBAŞI: Teşekkür ederim. Bayan Sanjines, başınız sağ olsun.

Cecilia inızla çıkar, Emmanuel peşinden gider.

YÜZBAŞI: (Alexandra'ya): Ordu kefen parasını size ödeyecek. İyi günler.

Yüzbaşı çıkar. İki asker aceleyle mezarı toprakla doldururlar.

PEDER GABRIEL: Sofia. Tanrı'nın işine akıl sır ermez. Belki de bu bir işarettir; yani onun, yani Miguel'in, hayatta olduğunu gösteriyordur. Umudundan asla vazgeçmemelisin.

Kısa bir sessizlik.

PEDER GABRIEL: Lütfen, beni affedin. Hepiniz.

Çıkar.

Askerler mezarın başına ince, tahta bir haç çakar ve çıkarlar.

ALEXANDRA: Sofia. Teşekkür ederim.

SOFIA: Miguel. Benden utanıyor. (çıkar)

ALEXANDRA: Alexis.

Alexandra, Alexis'e yaklaşır. Onu sahneden çıkarır. Yanına onları izler. Fidelia arkada kalır, mezarlardan hep biraz uzakta, sanki farklı bir boyutta yaşıyormuş gibi. Çocukla konuşur.

FIDELIA: Bir şey söyle. 'Anne' de. Senin yaşındaki her çocuk 'anne' diyebilir. (seyirciye bakar) Belki hiçbir zaman konuşmayacak. Belki sadece sessiz kalacak. Ve hiç kimseye hikâye anlatmayacak. Ölene kadar.

Bebekle birlikte çıkar.

SAHNE 17

Mezarlığa gecenin çöküşünü izleriz, sonra gün ısırmış gibi ışık yavaş yavaş ortalığı aydınlatır. Mezarlık, ertesi sabah, güzel bir gün. Sofia girer, saçları taranmamış ve karmakarışık. Ekmek getirmiştir ve ekmeği Theo'nun mezarına koyar. Toprak yığınının bakar. Bir avuç toprak alır ve inceler. Yüzüne yaklaştırıp kokusunu için çeker. Toprağı göğsüne sürer, duyguyla, bacaklarının arasına sürer ve avucunda kalan toprağı yere döker. Ekmeği alır, ikiye böler ve bir yarısını yere koyar. İlk kadın girdiğinde Sofia elindeki ekmeği ısırmaktadır; o kadın da ekmek getirmiştir. Diğer kadınlar yaklaşırlar; her biri, aynı anda ekmeklerini ikiye ayırır ve bir yarısını Theo'nun mezarına bırakırlar; sonunda mezar taze pişmiş bir ekmek yığınının dönüşür. Yanına mezar başındaki Sofia'nın yanına oturmak için yaklaşıp; Alexandra da gelmiştir ama biraz uzakta oturur. Kadınlar mezarın çevresine oturur, ekmek yerler.

KATHERINA: Biliyordum, nehirde çıkan ilk bedeni gördüğümde, onu tuttuğum anda benim kardeşim olduğunu anlamıştım. Israr etmeliydim. Korktum.

TERESA: Senin kardeşin değildi o. Benim yeğenimdi. Onu tanıdım. Söylemeye korktum. Sen teğmene kardeşini tanıdığını söylediğinde, kendi kendime düşündüm, bu deli dedim, yanılıyor ama en azından konuşmaya cesareti var.

ROSA: Birinci ceset, aslında kesin olarak söyleyemem ama, elleri kırık halde olsa bile, sarurum Luisa'nın en büyük oğluydu. Ama kesinlikle eminim ki ikinci ceset...

TERESA: O benim kocamdı. Hiç şüphem yok.

MARILUZ: Benim babam.

ROSA: Benim babam. Bütün gece ekmek pişirdim. Bu mezar-daki benim babam. Onun mezarı için ekmek pişirdim.

TERESA: Çok karışık bir durum.

AMANDA: Herkes ekmek pişirdi. Bütün gece. Bütün vadi mayaya koktu.

TERESA: Yani, herkes öyle mi düşünüyor?..

KATHERINA: Belki kimsenin değildir. Belki herkes yanılyordur.

MARILUZ: Belki herkes haklıdır.

TERESA: İmkânsız. Hepimizin olamaz. O sadece tek bir beden.

KATHERINA: Evet. Ve o benim oğlum, Eduardo.

TERESA: O, Antonio. Benim kocam o. Onun kadar zayıf.

ROSA: O benim babam.

MARILUZ: Hayır, benim babam. Ernesto Torres. Hayatımı ortaya koyarım ki o.

AMANDA: Senin babana hiç benzemiyordu, senin baban o kadar uzun değildi, o...

LUCIA: O, Cesar'dı. O domuz. Beni döverdi, ondan nefret ederdim. O piçi terk edecektim, ama sonra onu götürdüler. Canlı mı, ölü mü olduğunu bilmediğim sürece ona bağlandım kaldım. Şimdi belki...

TERESA: Belki ne?

LUCIA: Bu pisliği mezarından çıkarıp onu doğru dürüst gömebilir, sonra da mezarının üstünde dans edebilirim.

Bazı kadınlar güler, Katherina onları susturur.

TERESA: Ama ortada sadece tek bir ceset var. Herkes onu gömmek istiyor. Bu konuda ne yapacağız?

SOFIA: Ne yapacağınızı biliyorsunuz. Bana söylediniz ya. Gidin, izin alın. Sonra da erkeklerinizi gömün.

TERESA: Ama bu zavallı...

SOFIA: Bu bizim sorunumuz değil. Onu teşhis ettin mi? O zaman gömmelisin. İzin isteyin. Bırakın, Yüzbaşı karar versin.

Kadınlar doğrulmaya başlarlar. Bir kuş çılgınlığı gelir yukarıdan. Sonra ışıklar değişmeye başlar. Nehrin sesi, akan su hissi ve büyüleyici bir şeyler sezilir. Önce kadınların biri konuşur, sonra diğerleri ona katılırlar, belki şarkı söyler gibi, ya da mırıldanır gibi veya onun büyülsüne katılır gibidirler.

KADINLAR: Su bilir, su hep oradaydı, su meraklıdır, öğrenmek ister, kulaklarınıza, gözlerinize, ağzınıza girecek, sözlerinizi dışarı taşıyacak, en derin yerlerden, anıları, acıyı, sizin hikâyelerinizi nehir boyunca, kilometrelerce, denize doğru akarken öyküleri çağırarak, kalın bir sesle vadilere şarkınızı söyleyecek, gırtlığın içtiği su, gördüğü yağmur, üzerinde yürüdüğü çamur, içtikleri çorbada dökülen ter ve öbür su, öbür su ve bazı nehirler geniştir ve sakın, yeşil ve durgun, bazıları da keskin ve yüksek, dağlardan dökülür berrak sular, bizimki sığ bir nehir, soğuk ve kahverengi, bize erkeklerimizi getirir, kilometrelerce uzanan taş yatağından, onları eve yuvarlar, ama kayıp ve ölü olan çok erkek var, o kadar çok ki nehir onları taşıyamaz, nehrin anlatması gereken çok hikâ-

ye var, öyle çok hikâye ki nehir bize sadece bir tane getirdi, tanrısızlar onu yaktılar, bize başka bir tane getirdi, tepeye gömelim diye ve cesedi yuvarladı su, yuvarlaya yuvarlaya, bütün işaretlerini yok etti erkeğin... çünkü nehir bütün erkekleri eve taşıyaydı, bedenleri onu durdururdu, nehri boğarlardı, ve su vadiye taşardı, tarlalar bataklık olurdu, orada hiçbir şey yetişmezdi ve her şey çürürdü, su bize bu bedeni getirdi, onu herhangi bir bedene dönüştürdü ve onu herkese dönüştürdü, o benim, benim, oh lütfen benim olmasın, benim, ah lütfen benim olmasın, benim o, ah lütfen, ah lütfen, ah lütfen, ah lütfen, ah lütfen...

Sonra kadınlar, her biri teker teker sırayla, 'O benim,' derler.

2. PERDE'NİN SONU

3. PERDE

SAHNE 18

Yüzbaşı ve Emmanuel; kadınlar sıraya girmiş. Teresa Salas, bir sandalyede oturmaktadır.

YÜZBAŞI: Otuz altı dul! Bu otuz altı dulla ne bok yiyeceğim ben! Dullar, anneler, teyzeler, büyükanneleler... Bu sefil, boktan vadide o cesedi talep etmeyen tek kadın, bizim cesedi verdiğimiz kadın! O şimdi hangi cehennemde, asker?

EMMANUEL: Onu bulamıyorum, Yüzbaşım, bilmiyorum...

YÜZBAŞI: Sandığımdan çok daha az şey biliyormuşsun anlaşılan, şu boktan işe bak, evet, eğer yeterince önemli biri olsaydın her şeyin senin suçun olduğunu söyledim, ama değilsin, sen sadece bana yardımcı olabilmek için gayretkeşlik eden köylü emir erimsin ve ben de şunu unuttum; düzensiz ilerleme olmaz, ama artık kontrolü ele alıyorum.

Kız arkadaşın bu korkunç pislikteki resmî duldur, eğer hâlâ tayin edilmek istiyorsan onu bulsan iyi olur.

Emmanuel selam verir ve çıkar.

YÜZBAŞI: Biri bana tuzak kurdu, biri benimle eğleniyor, basının bundan haberi olursa... Spor müsabakalarında veya güzellik yarışmalarında başarılı değiliz. Nihayet gurur duyabileceğimiz bir rekorumuz var: ceset başına düşen dul sayısı, dünyanın bütün ülkelerinden daha fazla.

TERESA: Benim adım Teresa Salas. Elli üç yaşındayım, kocam Antonio Salas yaşasaydı geçen Mart ayında elli dokuz yaşında olacaktı, Camacho belediye başkanıydı. Son yapılan seçimlerde başa geçmişti; seçimler durdurulduğunda mülke el koymaya çalışmak suçundan tutuklandı. Sekiz yıl önce de Şubat'ın yirmisinde götürüldü ve onu bir daha görmedim. Yani, iki gün önceye kadar, o gün... o gün cesedi nehirde kıyıya vurdu. Şimdi de ben onu gömmek istiyorum. Anasının babasının mezarlarının yanına.

YÜZBAŞI (iddiaları içeren bir dilekçe yığımını karıştırarak): Koca, erkek kardeş, koca, baba, oğul, yeğen, oğul, oğul... sevgili... koca, koca, amca, koca...

Yani, hangi kadının söylediği...

Demek istediğim, o ceset hepinize birden ait olamaz. Ortada tek bir ceset var.

TERESA. Benim kocamın cesedi.

YÜZBAŞI. Demek ki, diğer kadınlar yanılıyorlar.

Sessizlik.

YÜZBAŞI: Doğru değil mi? Biriniz haklıysa, kalan otuz altı kişinin yanılmış olması gerekiyor. Öyle değil mi?

TERESA. Açıklamak benim işim değil. Ben bildiğimi söyleyim. Onlar da bildiklerini söyler... Ben o cesedin kocama ait olduğunu biliyorum.

YÜZBAŞI. Bilmiyorsun, sorun da bu ya, bilmiyorsun, hiçbiriniz bilmiyorsunuz. Hiçbir şey, siz hepiniz zihinsel olarak gelişmemiş, aşırı duygusal, batıl inançlı, beyinsiz köylülersiniz ve bu... yol açtığınız akıl almaz küçük skandal... bu durumun yol açtığı bela hakkında hiçbir fikriniz yok, hiçbir fikriniz yok... bu kaçıkça, geri kalmışlıkla rezil ettiniz...

TERESA (bluzundan bir madalyon çıkarır, şaşırtıcı bir enerji ve hızla onu yüzbaşıya uzatır ve hiddetle konuşmaya başlar): Gerilik? Ölünüzü gömmek istemek gerilik mi? Karınızın sizi gömmesini istemiyor musunuz? Bu, benim otuz iki yıl birlikte yaşadığım kocam... hayır, gözlerinizi kaçırmayın.

Madalyonu boynundan koparır, masanın üstüne çarpar.

TERESA: Otuz iki yıl boyunca her gece birlikte yattığım kocam bu, ne demek nereden biliyorsun? Gerilik derken ne demek istiyorsun? Ben biliyorum.

YÜZBAŞI (sessizce madalyonu alarak): Yeter, Bayan Salas.

TERESA: On altı yaşındaki oğlumu kafasının arkasından vurdular. Ben... gördüm... bunu. Onlar... vurdular... onu.

YÜZBAŞI (hâlâ sessiz): Bu kadar yeter dedim.

TERESA: Eğer bu benim kocam değilse, o zaman benim kocam nerede? Eğer bu onun cesedi değilse, o zaman onu bana canlı getirin. Eğer bunu yapmayacaksınız bırakın da onu gömeyim.

Sessizlik.

YÜZBAŞI: Kocanız olduğunu söylediğiniz bu cesedi gömmek istiyorsunuz. Ama ya kocanız ... şimdi o kapıdan girseydi? Ya böyle ellerimi çırpıtımda (el çırpar) kocanız kapıdan girerse.

Kapı açılmaya başlar; Teresa kapıya doğru döner. Teğmen girer. Teresa ona bakar ve kafasını çevirir.

YÜZBAŞI: Eğer kocanız o kapıdan içeri girseydi ne yapardınız?

TERESA. Size teşekkür ederdim, yüzbaşı. Eğer canlı geri gelseydi. Başka ne yapabilirdim?

YÜZBAŞI. Evet.

Hepsi bu kadar Bayan Salas.

Hepsi bu kadar dedim.

Sıradaki dula yemeğe çıkacağımı söyleyin.

Kadın çıkar.

YÜZBAŞI: Seni çağırmadım.

TEĞMEN: Bunların ezilişlerini zevkle seyretmek istedim.

YÜZBAŞI: Git başka yerde zevklen. Meşgulüm. Daha on yedi tane...

TEĞMEN: Burası bir sirkten daha eğlenceli. Yüzbaşı ve onun şaşırtıcı biçimde, çoğalan dulları. Sıradaki numaranız ne?

YÜZBAŞI: Bir sürpriz.

TEĞMEN: Kontrolü ele alın. İşte bu herkes için sürpriz olur.

YÜZBAŞI: Sana bir hikâye anlatayım. Babamın bir köpeği vardı ve onu her gün döverdi.

TEĞMEN: Yüzbaşı, gerçekten istemiyorum...

YÜZBAŞI: Otur ve çeneni kapa, hikâyemi dinle. Teğmen. Bu bir emirdir. Babamın böyle bir köpeği vardı...

TEĞMEN: Ve her gün onu döverdi...

YÜZBAŞI: Doğru. Sonra bir gün, ansızın köpek onu ısırды. Ben evde onunla yalnızdım. Babam benden tabancasını getirmemi istedi -bir albaydı-, bana tabancayı nasıl dolduracağımı söyledi, her şeyi anlattı. Köpek o sırada kolunu ısırmaya devam ediyor, babam bana bağıırıyordu... Silahı doldurunca köpeği vurdum. Köpek yine de babamın kolunu bırakmadı. O kadar yıl dayak yedikten sonra, en sonunda istediğini almıştı ve öldükten sonra bile bırakmayacaktı. Böylece, babamın avcı bıçağını getirip köpeğin çenesini yarmam gerekti. Yedi yaşımıdaydım.

TEĞMEN: Bu... aydınlatıcı bir hikâye. İçinde hakikat payı olan bir masal. Siz köpeği vurdunuz.

YÜZBAŞI: Vurmak zorundaydım.

TEĞMEN: Burada da vuracak mısınız?

YÜZBAŞI: Ah, ama masalın ana fikrini kaçırdın. Silahlar seni kolayca yoldan çıkarıyor.

TEĞMEN: O zaman ana fikir ne?

YÜZBAŞI: Ana fikir şu: İnsanları köşeye sıkıştırırsan teslim olabilirler. Ya da seni sakat bırakabilecek bir kavgaya girebilirler. Babam o kolunu hayatı boyunca bir daha kullanamadı.

İnsanlar yaralanır. Ana fikir bu.

TEĞMEN: Bu insanlar dövülmeye alışmışlar. Buradaki ana fikir şu: tasmayı kimin tuttuğunu unutmalarına izin ver-meyin. Tabii eğer tasmayı siz tutuyorsanız.

En azından komuta edeceğiniz ben varım. Siz benim Yüzbaşısınız. Yüzbaşım. Hav hav.

YÜZBAŞI: Sana bir şey söyleyeyim. Benim bir tarafım var ki, bu kadınların bir-ikisini vurmaktan çok hoşlanacaktır. Ama tabii, seni vurmaktan çok hoşlanacak bir tarafım da var.

Oysa herhangi bir serseri bile silah kullanabilir. Sorun çıkarabilirler ve sen tehditler savurabilirsin, ama ilerlemeliyiz ve tekmeler savursanız, çığlıklar atsanız da sizi sürükleyerek yirminci yüzyıla çıkaracağız.

TEĞMEN: Yirminci yüzyıl? Zaten oradayız.

YÜZBAŞI: Bu ülkede değil, biz değiliz.

TEĞMEN: Tam aksine. Bizim gibi ülkeler olmasa yirminci yüzyıl neye benzerdi ki?

Peki, onlara nasıl bir kemik atacaksınız?

YÜZBAŞI: İşte bu gerçek bir sürpriz.

SAHNE 19

Emmanuel ve Cecilia nehir kıyısındadırlar; Cecilia'nın elinde bir valiz vardır, üstü başı darmadağınaktır. Nehir kıyısından tırmanmakta ve Emmanuel onu kovalamaktadır.

EMMANUEL: Her şeyi mahvediyorsun, lütfen yavrum, dinlemelisin...

CECILIA: Buradan gitmek zorundayım. Bana yalan söyledin. Onun geri gelmeyeceğini söylemiştin, ama gelecek, gelince mezarı göreceğ, benim ne yaptığımı ona söyleyecekler...

EMMANUEL: O öldü. Theo öldü.

CECILIA: Ölmedi.

EMMANUEL: Onu ben öldürdüm.

CECILIA: Yalancısın.

EMMANUEL: Onun ölmesini istemiyorsun. Sen beni sevmiyorsun.

CECILIA: Beni şehre götür. Şimdi. O zaman iyileşirim. O zaman unutabilirim, burada unutamam, ama orada... Şimdi gitmeliyiz, biz...

Birden durur, nehre bakar.

CECILIA: Ah hayır, ah hayır...

EMMANUEL: Ne? Ne oldu? Celia?

Korkunç bir panik içinde Cecilia nehirden kaçmaya başlar. Emmanuel durur, silahını çıkarır, kızın baktığı yere bakmaya başlar. Hiçbir şey göremez, kızın arkasından koşar, onu yakalar.

CECILIA (korkuyla vahşileşmiş): Bırak beni, bırak...

EMMANUEL: Ne oldu, ne oldu, yok bir şey...

CECILIA: Bu o! Bu o! Nehirde, bu...

EMMANUEL: Nehirde hiçbir şey yok!

CECILIA: Theo suda. Gördüm...

Adamdan kurtulur ve nehre doğru koşmaya başlar.

EMMANUEL: Dur, Cecilia, allah kahretsin, dur dedim! (havaya ateş açar, kız durur ama ona bakmak için dönmeyiz)

CECILIA: Yapma, lütfen öldürme beni.

Emmanuel onun yanından geçip nehre yaklaşır.

CECILIA: Ah tanrım beni affet, tanrım beni affet...

EMMANUEL: Sus, kapa çeneni. Bu...

Emmanuel nehre yaklaşır. Islak, parçalanmış, siyah bir kumaş taşıyarak döner.

EMMANUEL: Gördün mü? Bir şey yok. Nehir pisliliği. Bak. Ödümü bokuma karıştırdın kadın... Gördün mü?

CECILIA: Silahını yerine koy.

EMMANUEL (silahını kılıfına koyarken): Gerçekten öyle mi düşündün...

CECILIA: Oydu. Öyle sandım. Evet.

EMMANUEL: Ama o değildi.

Heyecanla birbirlerine bakarlar.

EMMANUEL: O değildi. Theo olmadığını söyle bana.

CECILIA: O... değildi.

EMMANUEL: 'Theo asla dönmeyecek' de. *(sessizlik)* 'Theo asla dönmeyecek' de. *(sessizlik)* Ben gidiyorum.

Dönüp yürür, kız onu izler, Emmanuel döner.

EMMANUEL: Sen burada kal. Nehir kıyısında. Onunla birlikte. Gelme... Bir daha benim yanıma gelme.

CECILIA: Ben yalnız kalamam. Kendimi öldürürüm.

EMMANUEL: Ben şehre gidiyorum. Ben oraya aitim. Orada elleri kirli olmayan bir kadın bulacağım, nehirde hiç yıkanmamış bir kadın. Köylü.

CECILIA: Kendimi öldüreceğim.

EMMANUEL: Umarım hepiniz yaparsınız bunu. Bu nehir yeterince derin. Öldürün kendinizi.

SAHNE 20

Yüzbaşı sahnede yalnızdır. O konuştuğu köyün kadınları toplanırlar, Fidelia hariç. Fidelia kucağında bebekle sahnenin diğer tarafından seyretmektedir. Yanında Alexis vardır.

YÜZBAŞI: Buraya Camacho'ya geldiğimde... sizlerle bir pazarlık yapmıştık. Ben yetkimi sağduyulu ve sınırlı olarak

kullanacaktım, siz de ileride hayatın neler getirebileceğine bakmayı öğrenecektiniz.

Evet, ben pazarlığın kendime düşen payını yaptım ama siz yapmadınız.

Benimle alay etmek için, bu yarım akıllı komployla ortalığı velveleye verdiniz ama... Birbirimize katlanmaya mecburuz. Niyetim size düşmanlarınızı affedebileceğinizi göstermek, hatta onlara hizmet bile edebilirsiniz. O gelecekteki hayat adına.

Şimdi, af ilanı gereğince, ilk tutukluyu serbest bırakmaktan memnuniyet duyuyorum.

Görüyorsunuz ya, nehre cesetler atan her kimse, o size sadece ölü bedenler verebilir. Oysa ben size canlı erkekler verebilirim.

Ellerini çırpır. Mutlak sessizlik... kadınlar nefes bile almazlar. İki asker, topallayarak yürüten bir adamı getirir. Onu kadınların önüne götürürler. Adam kafasını hiç kaldırmaz. Yine sessizlik. Kadınlar kıpırdamaz. Adama bakarlar; belki de onu tanırlar veya tanıyacıklarından korkarlar.

YÜZBAŞI (gırtlığını temizleyerek): Sofia Fuentes. Alonso Fuentes. Senin oğlun.

SAHNE 21

İşıklar değişir ve herkes çıkar, sadece Fuentes kadınları hariç; evleri çevrelerinde yavaş yavaş belirir. Yanına, bebeği Fidelia'dan alır.

YANINA: Geri geliyor, benim kocaman küçük adamım. Geri dönecek diye söz vermiştim sana. Senin baban uzun boylu, bir ağaç gibi, ama ondan sakın korkma.

ALEXANDRA: Acele etmeliyiz, birazdan burada olur.

Alexandra bebeği Yanina'dan alır ve Alexis'e verir. Sofia hamam edevatıyla girerken Alexis çıkar. Yanina, siyah dul elbiselerini çıkarır. Çıplaktır, etrafını çevreleyen ve onu yıkanan kadınlar, onu seyirciden kısmen gizlerler.

SOFIA: Üşütmeyesin.

Yıkanma işi bitince Sofia bir battaniye alır ve Yanina'yı sarar. Çıkarlar. Alexandra ve Fidelia bahçede kalırlar.

FIDELIA: Niye Alonso'yu bıraktılar da babamı bırakmadılar?

Sessizlik.

FIDELIA: Yani için mutlu musun anne?

ALEXANDRA (hafif bir tebessümle): Ah Fidelia, neden hep böyle... zor sorular soruyorsun? Buraya gel.

Ana kız birbirlerine bakarlar.

ALEXANDRA: Baban da öyledir. Zor sorular sorar. İkiniz de insanı delirtirsiniz.

Kadınlar onu tanıdıklarını söylerken... Bir an için o olmasını istedim, bu rahatlatabilirdi beni. Anlıyor musun?

FIDELIA: Evet, anne.

ALEXANDRA: Sen akıllı bir kızsın. Nasıl canımın acıdığını anlatamam sana.

Yanina parlak yeşil bir elbise içinde kapıda görünür. Alexandra döner.

ALEXANDRA (kısa bir sessizlikten sonra): Nereden? Sen nereden...

YANINA: Alonso. Hamile kaldığımda şehre gidip bu elbiseyi almıştı. Beni böyle hatırlayacağını söylemişti, karnım büyüdüktan sonra, bebek doğunca nasıl görüneceğimi. O zamandan beri giymedim, o... gittiğinden beri. Nasıl... iyi görünüyor muyum?

ALEXANDRA: Sen... süslü bir hanım gibi görünüyorsun.

YANINA: Nasıl bir hanım?

ALEXANDRA: Saati on peso olanlardan.

Birbirlerine bakarlar ve ikisi de gülmeye başlar.

YANINA: Oh, Alex, oh Alex, çok özür dilerim...

ALEXANDRA: Kapa çeneni.

YANINA: Güzel kokuyor muyum?

ALEXANDRA: Mmm. Çam sakızı gibi. Mmm.

YANINA: Düğün gecemdeki gibi.

ALEXANDRA: Düğün gecende sen ucuz şarap gibi kokuyordun.

Alexis bebekle evden çıkıp bahçeye gelir.

YANINA: Ah, nasıl da sarhoş olmuştum...

Güler ve birbirlerine sarılırlar. Alonso bahçeye gelir. Kadınlar onu görmez. Alexis görür, bir an Alonso'ya bakar ve sonra konuşur...

ALEXIS: Anne...? Anne, o...

Yanina ve Alexandra dönerler. Bir an donup kalırlar; sonra Yanina, Alonso'ya koşar ve birbirlerine sarılırlar. Sofia ve Fidelia evden çıkarlar.

SOFIA: Biraz çorba yaptık, iyi gelir..

Sofia ve Alonso birbirlerine bakarlar. Alonso'nun arkasında vadinin diğer kadınları toplanırlar.

YANINA: Sofia? Sofia buraya gel, bu senin oğlun, hatırlamıyor musun...

Bak ne kadar zayıflamış, çok zayıf ve solgun, öyle ki neredeyse saydam gibi, Sofia.

SOFIA: Bu o değil.

YANINA: Sen ne diyorsun, bu tabii ki o, o...

SOFIA: Bu onun bedeni, ama bu o değil.

YANINA: Ah, aklını tamamen yitirdi, Alexandra, söyle ona...

SOFIA: Ruhu nerde? Ruhuna ne yaptılar? Bunu sor ona.

Ruhu diğerleriyle beraber. Nerede olduklarını sor ona. Bedenini bırakmaları için... ne yaptığını sor ona. Ne yaptın, bebeğim? Kime ihanet etmen gerekti?

YANINA: Aman tanrım... Sofia, sus. Bu Alonso, senin oğlun, o...

O hiçbir zaman öyle bir şey yapmadı, siyasetle ilgilenmedi, ne yapmış olabilir, ihanet mi, hiçbir şey bilmiyordu ki. Alonso, söyle ona, onun neden bahsettiğini bilmediğini söyle ona, söyle ona...

Alexis'ten bebeği alır.

YANINA: Bak, bu senin oğlun, bu o...

ALONSO: Ben... Evet, ben...

YANINA: İçeri gel, içeri gel, istemiyor musun...

Alonso yavaşça diz çöker. Başını eğir.

ALONSO: Gözlerin bağlı bir odaya kapatıyorlar seni. Nereye götürdüklerini adımlarını sayarak anlıyorsun. Otuz bir adım, banyo. Kırk dört adım, egzersiz. Eğer altmış adımdan fazla yürüyüp bir merdivenden inersen, götürebilecekleri tek yer var demektir. Her gün. Ve dediler ki 'sadece bir isim ver bize...' Böylece ben de... Ve daha çok isim istediler, böylece ben de... Bildiğim her ismi... (Yanina'ya) Senin ismini...

YANINA (öfkeyle): Yaşaman için ne yapman gerektiye gerekti. Umrumda değil. Ne yapması gerektiye yaptı.

ALEXANDRA: O... Emiliano nerede? Sen...

Alonso ayağa kalkar. 360 derece döner, etrafındaki bütün kadınlara bakar.

ALONSO: Onu görmedim. Kimseyi görmedim. Bizi götürdükleri günden beri. Bizi ayırdılar ve o zamandan beri kimseyi görmedim. Bizi ayırdılar, o zamandan beri onu görmedim.

Sofia ona yaklaşır, elini alır, öper ve çok yavaşça, sözsüz bir ninni söyler. Bitirince elini bırakır ve döner.

SOFIA: Yani, Alonso yorgun. Doyur onu. Sonra da yatır.

Sofia eve girer. Aydınlatılmış boş sandalyeyi görürüz, Sofia sandalyeye doğru gider.

YANINA (bütün kadınlara): Ne yapması gerektiyse onu yaptı.

Sofia, Emiliano'nun sandalyesiyle döner.

ALEXANDRA: Bu Emiliano'nun sandalyesi. Kocamın sandalyesiyle nereye gidiyorsun?

SOFIA: Nehre.

ALEXANDRA: Neden?

SOFIA: Biliyorsun nedenini.

Zavallı Alexandra. O kadar iyi ve güçlü ki.

Bana erkeklerimi gönderiyorlar. İlk ikisini nehirden, üçüncüsünü yoldan. Hepsi ölmüş. Şimdi nehre dönüyorum. Sonuncusunu beklemek için.

SAHNE 22

Sofia sandalyeyle nehir kıyısında. Teresa, bir sandalyeyi sürükleyerek girer.

SOFIA: Ne işin var burada?

TERESA: Ben de beklemeye geldim.

SOFIA: Bu kimin sandalyesi?

TERESA: Kardeşimin.

SOFIA: Sebastian'ın mı?

TERESA: Hayır, Fernando'nun.

SOFIA: Bu gece serin. Üşürsün.

TERESA: Ben de senin kadar dayanıklıyım.

SOFIA: Bir ateş yak. İkimiz de yaşlıyız.

TERESA: Odun yok.

Sandalyelere bakarlar. Teresa kendininkini yakmaya başlar, sonra Sofia da kendi sandalyesini yakar.

TERESA: Güzel yandı ateş. Beni öfkeliendiriyor.

SOFIA: İki sandalye. Fazla ısıtmaz.

TERESA: Henüz ısıtmaz, evet. Başkaları da gelecek.

SAHNE 23

Emmanuel, Kastoria konutunda. İki kocaman deri koltuk görürüz, sahneye arkaları dönüktür, puro dumanı tütmektedir, ilk bakışta kimin oturduğunu görmeyiz: Philip Kastoria ve erkek kardeşi. Philip'i göreceğimiz zamanı gelince, ama kardeşini görmeyeceğiz. Kardeş monoton, biraz mekanik, çok yavaş bir sesle konuşmaktadır. Emmanuel çekingenlikle Beatrice'in yanında durmaktadır. Philip ayağa kalkar, pencereden dışarı bakmaya başlar.

PHILIP KASTORIA: Yüzbaşına ikna olmadığımı söyle.

EMMANUEAL: Tamam, Bay Kastoria.

PHILIP KASTORIA: İki ceset ve şimdi bu dul sürüsü.

Demek istediğim, bu iş daha ne kadar sürecek ?

Peki ya bu siyasileri serbest bırakma işi? Ne demek bu? Böyle düzen mi sağlanırmış?

Sana içecek bir şey ikram edemeyeceğimizden emin misin, Emmanuel?

EMMANUEL: Hayır, çok teşekkür ederim, Bay Kastoria.

BEATRICE KASTORIA: Seni iyi besliyorlar mı, Emmanuel? Zayıf görünüyorsun.

PHILIP KASTORIA: Çocuk her zaman zayıftı, Beatrice.

BEATRICE KASTORIA: Seni orduya teslim ettiği için Bay Kastoria'yı asla affetmedim.

EMMANUEL: Teşekkür ederim, Bayan Kastoria.

BEATRICE KASTORIA: Şimdiki çalışanlarımız bize yabancı. Onları sevmiyorum. Niye geri gelmiyorsun?

PHILIP KASTORIA: Bana faydalı oluyor. Diğerleri, süzme aptallar.

EMMANUEL: Teşekkür ederim, Bay Kastoria.

PHILIP KASTORIA (*ayağa kalkıp koltuktan uzaklaşır*): Bence senin bu Yüzbaşı, işi eline yüzüne bulaştırdı. Kardeşim de böyle düşünüyor (*koltuğu gösterir*). Yüzbaşına bunu söylemek isterdim.

EMMANUEL: Sanırım Bay Kastoria, o sadece...

KASTORIA'NIN KARDEŞİ: Gevşek.

EMMANUEL (*duymamıştır*): Affedersiniz, lütfen, özür dilerim ama...

KASTORIA'NIN KARDEŞİ: Philip, söyle ona, Yüzbaşısına gevşek davrandığını söylesin. Sekiz yıllık zorlu uğraşlarımız bir gecede işe yaramaz hale gelecek; bir de bakacaksın ki çitlere tırmanacak, önceden olduğu gibi, pis parmaklarını tekrar arazimize sokmaya başlayacaklar. Eğer derslerini almadılarsa birkaç tane daha öldürün. Alt kademedен askerler düşünmeye başladıklarında tanrı yardımcımız ol-

sun. Dayanaksız mı? Başkasını ata. Rütbesini indir. Onun işini bu çocuğa ver. Bu işi çözecek birine. Haftalardır böyle sürüp gidiyor. Bitir bu işi. Ona böyle söyle, Philip.

PHILIP KASTORIA: Evet, şey...

KASTORIA'NIN KARDEŞİ: Ne, yabancı basını mı düşünüyorsun? Öğleden sonra baskısının ellinci sayfasında kaybolur gider. Kimse bu pisliği okumak istemez. İnsanlar kuyuya düşen Küçük Amerikalı hikâyesini okumak isterler. Teksas'ta...

Güler, Teksas demek hoşuna gitmiştir.

KASTORIA'NIN KARDEŞİ: Teksas!

BEATRICE KASTORIA: Yüzbaşıya hayranım ben.

KASTORIA'NIN KARDEŞİ: Philip, yine başladı seninki.

BEATRICE KASTORIA: Ne istiyorlar bu kadınlar? Kocalarının cesetlerini mi?

PHILIP KASTORIA: Beatrice, lütfen.

BEATRICE KASTORIA: Tamam, o zaman onlara istediklerini ver, iyi bir Hristiyana yakışan da budur.

PHILIP KASTORIA: Bayan Kastoria biraz gergin, Emmanuel, o...

BEATRICE KASTORIA: Sana karşı çıktığımda niçin her zaman benim gergin olduğumu söylüyorsun? Ben gergin falan değilim. Sadece korkuyorum.

Mutfaktaki ahçıların ne dediğini duydum, biliyor musun Emmanuel?

PHILIP KASTORIA: Of, bunun sırası mı..

BEATRICE KASTORIA: Nehirdeki kadınlardan konuşuyorlardı ve her yerde cesetlerin ortaya çıktığını duyduklarını söylüyorlardı, burada bile, bizim mülkümüzde bile, özel arazilerde, meyve bahçelerinde.

PHILIP KASTORIA (*hayalet sesi çıkararak*): Bööööö.

BEATRICE KASTORIA: Kapa çeneni, Philip. Fısıldayarak konuşuyorlardı ama onları duyabiliyordum. Dediler ki... bu cesetler, çürüyorlarmış ve yüzleri yokmuş...

PHILIP KASTORIA: Beatrice lütfen, bu hiç hoş değil.

BEATRICE KASTORIA: ...ve geceleri... dediler ki onları etrafta dolaşırken görmüşler, pislik içinde, hiçbir şey onları durduramıyormuş, çünkü ölüleri hiçbir şey durduramazmış.

Kastoria'nın kardeşi güler.

BEATRICE KASTORIA: Kadın aynen böyle söyledi, 'ölüleri hiçbir şey durduramaz'. Ve iki gece önce, Philip, sana bunu anlatmadım ama, kötü bir rüyadan uyandım ve aşağı indim ve... bütün kapıları ve pencereleri açık bırakmışlardı. Hizmetçiler. Her şeyi açık bırakmışlardı. Ölüler içeri girebilirler diye.

PHILIP KASTORIA (*ona yaklaşıarak*): Bea, Bea..

Görüyorsun, Emmanuel, işte bu yüzden kadınlar iyi asker olamaz.

Bu nedenle bu oyun artık bitmeli. Artık tahammül edilemez bir hal aldı. Komutanına bunu söylemeni istiyorum.

EMMANUEL: Söyleyeceğim, efendim.

PHILIP KASTORIA: Yoksa kendi adamlarımı kullanmak zorunda kalacağım. Anladın mı?

EMMANUEL: Evet efendim. Anladım. Yüzbaşının da anlamasını sağlayacağım.

Teğmen girer.

TEĞMEN: Ah, bence Yüzbaşı pek çok şeyi anlamaya başladı, Emmanuel.

KASTORIA'NIN KARDEŞİ: Ah, kurtarıcımız geldi. Bu sabah babanla telefonda konuştum.

Geri planda diğer kadınların nehir kıyısında Sofia'nın yanına gittiklerini görürüz. Tahta sandalyeler taşımaktadırlar.

BEATRICE KASTORIA: Bak, Philip, vadide duman var.

TEĞMEN: Evet, kadınlar. Otuz altı dulun hepsi. Şenlik ateşi yakıyorlar.

Aslında biri eksik. Biri bu sabah suya atlayıp intihar etti. (*Emmanuel'e*) Sanırım senin tanıdığın biriydi.

Emmanuel, Teğmen'e bakmak için döner. Birbirlerine bakarlar.

PHILIP KASTORIA (*dumana bakarak*): Neler oluyor?

TEĞMEN: Bütün köy. Sandalyeleri yakıyorlar.

KASTORIA'NIN KARDEŞİ: Ellerini bir kere ateşe soktuklarında...

PHILIP KASTORIA: Yeter artık. Bu işi ben kendi yöntemle-
rimle halledeceğim.

TEĞMEN: Buna gerek kalmayacak. Bu yüzbaşıyı tanıyorum.
Tek ihtiyacı olan şey, zamandı.

SAHNE 24

Yüzbaşı ve Teğmen, Yüzbaşı'nın ofisindedir.

TEĞMEN: Etkileyici bir ateş. Kilometrelerce uzaktan görüle-
bilir. Bunu gören herkes, Camacho'yu kimin yönettiğini
merak edecek.

Kısa bir sessizlik.

YÜZBAŞI: Ne istiyorlar? Onlara geri verdim... Onlara göster-
dim. Bazı erkekleri nasıl geri alabileceklerini gösterdim,
ama onlar... sanki ölüme âşık gibiler, tetiği çekmem için
yalvarıyorlar âdeta.

TEĞMEN: Bütün erkeklerini geri istiyorlar. Sadece birini de-
ğil. Bazılarını değil. Hepsini.

YÜZBAŞI: Hepsini mi? Bu imkânsız.

TEĞMEN: İmkânsız. Artık olamaz.

YÜZBAŞI: Ne?

TEĞMEN: Artık olamaz. Bütün söyleyecekleri bu.

YÜZBAŞI: Artık ne olamaz?

TEĞMEN: Onlara sor. Artık olamaz.

YÜZBAŞI: Halinden çok memnun olmalısın.

TEĞMEN: Memnun mu?

YÜZBAŞI: Evet, sen haklıydın. Şimdi istediğini alacaksın. İs-
tifamı. Ve hedeflerini. Belki de yüzlerce. Temize çıkma, ye-
nilenme.

TEĞMEN: Yenilenme mi? Yüzbaşı, bu haksızlık. Siz benim
bu durumla eğlendiğimi mi sanıyorsunuz? Önceki günkü
çocuk? Sizce ben o olayda keyif aldım mı?

YÜZBAŞI: Aldın mı?

TEĞMEN: Onun yaşında bir kardeşim var benim. Siz onlar
için hayatı kolaylaştırmak istediniz ve öngörülebilir bir
şekilde, onlar da sizin iyi niyetinizin bedelini ödemek zo-
rundalar.

Her şeyin ancak dibini alabiliyorlar, bu insanlar. Onla-
ra acıyorum.

YÜZBAŞI: Ve beni küçümsüyorsun.

TEĞMEN: Yüzbaşı, biz aynı üniformayı giyiyoruz.

YÜZBAŞI: Yani, benim çizmelerimi giymeye hazırsın.

TEĞMEN: Yani, biz aynı anneyi paylaşıyoruz, kardeşler gibi,
hata yapıldığında birbirimizi destekleriz.

Kısa bir sessizlik.

TEĞMEN: Emrinizdeyim.

Kısa bir sessizlik.

YÜZBAŞI: Belki de... belki de... seni yanlış tanıdım.

Kısa bir sessizlik.

YÜZBAŞI: Yaşlı Fuentes kadını tutuklayın.

TEĞMEN: Daha doğrudan bir yaklaşım öneririm.

YÜZBAŞI: Tutuklayın onu. Lideri. Çıban başını.

TEĞMEN: Sadece şunu hatırlayın; ateş yayılır. Bir sürü boş sandalye var, bu vadide, bu ülkede, tutuşturulmaya hazır. Bir sürü insan seyrediyor.

YÜZBAŞI: Beni seyrediyorlar.

TEĞMEN: Bizi seyrediyorlar.

YÜZBAŞI: Teşekkür ederim. Belki, gelecekte bir gün sen ve ben birlikte keyifli bir akşam geçirebiliriz. Şehirde. Çekici kadınlar buluruz. Buralardaki kadınlar fena halde çirkin.

TEĞMEN: Ve fena halde inatçı. (gülürler) Sonuç olarak, bunlarla mantık çerçevesinde anlaşmak mümkün değil. Hele o deli yaşlı kadın.

YÜZBAŞI: Oh, ben onun aklını başına getiririm. Ona mantığın nasıl karşı konulamaz biçimde ikna edici olduğunu göstereceğim.. Onun lanet olası belini kıracağım.

TEĞMEN: Gidip onu getireyim.

YÜZBAŞI: Gitmişken torununu da getir.

Kısa bir sessizlik.

YÜZBAŞI: Eğer çocuğu getiremeyeceksen Emmanuel'i göndereyim.

TEĞMEN: Çok... düşüncelisiniz Yüzbaşı.

YÜZBAŞI: Önemli değil.

Benim annem çok özel bir kadındı.

Çocukken bana, her zaman kardeşimi korumayı öğretti.

TEĞMEN: Benimki de öyle.

SAHNE 25

Fuentes'lerin evi. Bahçeye eşyalar saçılmıştır. Fidelia yankıların arasında oturmaktadır. Alonso, evin basamaklarında, kucağında bebekle oturmaktadır. Yanina ayakta harap olmuş bahçeye bakar, Alonso'ya yaklaşır, kafasını tutar, şefkatle okşar, sonra nazikçe bebeği alır ondan. Alonso sessizce ağlamaya başlar. Yanina, bebeği bahçenin ortasına götürür.

Alexandra girer, nefes nefesedir, saçları darmadağındır, giysisi parçalanmış ve yüzü kan içindedir.

ALEXANDRA: Onu bir daha asla göremeyeceğim.

YANINA: Öyle söyleme.

O onlar için fazla akıllı, o...

Fidelia?

Fidelia kıpırdamaz.

ALEXANDRA: Fidelia, Yani sana bir şey söylüyor.

YANINA: Enişteni içeri götür, Fidelia. Onun... içeri girmesi lazım.

Fidelia ayağa kalkar. O ve Alexandra birbirlerine bakarlar. Sonra Fidelia, Alonso'yu elinden tutar ve içeri götürür.

YANINA: Kötü görünüyorsun.

ALEXANDRA: Bebek iyi mi?

YANINA: Gülüyor.

Onu geri alacaksın. İşbirliği yapacağız. Onu geri getirecekler, bir çocuğa zarar veremezler.

Alonso girer.

ALONSO: Yanina?..

YANINA (bir anda, Yanina ona yaklaşır, sonra Alexandra'ya konuşur): Bütün gece dövünüyor ve ağlıyor. Güzelim sırtı yara içinde.

Sana bunu kimler yaptı, rüyalarında kimleri görüyor-sun? Yaralarının bedelini ne zaman ödeyecekler? Rüyalarına girip o adamları karanlıktan gün ışığına çıkarmak istiyorum. Öyle şiddetli bir ... öfke var ki içimde. Sanırım beni öldürecek.

Fidelia girer.

ALEXANDRA: Emiliano'yu götürdüklerinde, eğer sessiz kalır ve hiçbir şey yapmazsam, ona zarar vermezler, bir gün sapa sağlam geri döner sanmıştım. O günden beri beni her gün oynattılar. Sessiz ve sakin, hep böyle düşündük, ama her zaman götürecekleri biri daha var. Oğlumu sağlam istiyorum ama... Buna bir son vermeliyiz. Sonunda, en sonunda bitirmeliyiz bu işi. Bizim olanı iade etmediler, diri ya da ölü. Bize erkeklerimizi geri verin, eğer erkeklerimiz öldürüldüyse bize katilleri verin. Adalet budur.

YANINA: Alonso, nehir kıyısına kadınların yanına gidiyorum.

ALONSO: Yani...

YANINA: Eğer vakit olsaydı, her şeyi iyileştirirdim. Ama artık vakit yok. (Fidelia'ya) Bebeği al.

Yanina, Fidelia'ya yaklaşır, Fidelia bir adım geriler. Yanina bebeği ona verir, sonra bahçeden bir sandalye kapar ve çıkınaya başlar.

FIDELIA: Anne?..

ALEXANDRA: Ben de gidiyorum.

FIDELIA: Seninle gelmek istiyorum.

ALEXANDRA: Birinin bebeğe bakması lazım.

FIDELIA: Alonso bakabilir.

ALEXANDRA: Hayır, Alonso bakamaz.

FIDELIA: Bu benim bebeğim değil. Ona nasıl bakacağımı bilmiyorum. Eğer ağlarsa...

ALEXANDRA: Karnını doyur.

FIDELIA: Ya yiyecek yoksa?

ALEXANDRA: Konuş onunla. Ona masal anlat.

FIDELIA: Anne, lütfen gitme.

ALEXANDRA: Beni içinde taşı, benim yuvam ol.

Kalan sandalyeyi alır.

ALEXANDRA: Ben senin annenim.

Alexandra ve Yanina birbirlerine sarılır ve bahçeden çıkıp nehre yönelirler. Fidelia onların uzaklaşmasını seyreder.

SAHNE 26

Bir hücre. Yüzbaşı, Emmanuel ve Sofia. Neredeyse tamamen karanlıktır. Damlayan suyun sesi duyulur.

YÜZBAŞI: Konuş. Konuş, seni ihtiyar vahşi. Yaptığının kahramanlık olduğunu mu sanıyorsun? Herkesin bu durumdan haberdar olduğunu mu sanıyorsun? Senin bedeninin onların bedenlerini bir vagona yükleyip sizi derin bir çukura atacağım; sizden geriye yalnızca sönmemiş kireç ve toprak kalacak, işte olacak olan bu. Sadece hiçlik. Bitir bu işi. Yapabilirsin. Bitir, yoksa ben bitireceğim.

(Emmanuel'e) Işıklar, kahretsin, beni kahrolası bir yarsa mu sanıyorsun?

Emmanuel ışıkları açar. Herkesin gözleri kamaşır.

YÜZBAŞI: Çocuğu getir.

Sofia kıpırdar.

YÜZBAŞI: Aha. Kadın kıpırdadı.

Emmanuel Alexis'i getirir, elleri arkadan bağlanmış; kafasında lekeli bir kumaş kukuleta vardır, gömleği parçalanmıştır ve bir omzu kanlıdır, besbelli omzu çıkmıştır.

SOFIA. O bir çocuk.

YÜZBAŞI. O bir erkek. En fazla bu kadar büyür.

Yüzbaşı, Alexis'in parçalanmış omzuna vurur, Alexis bağırır.

SOFIA. O size yardım edemez.

YÜZBAŞI. Ama seni çoktan konuşturmaya başladı. Bu çocuk, neredeyse bir mucize.

Sessizlik.

YÜZBAŞI: Kadınları evlerine gönder. İşbirliği yap, yoksa tanrının terk ettiği en cehennemi hapishanenin, en karanlık köşesine gider bu çocuk; tıpkı gökte tanrının olduğundan emin olduğun gibi bundan da emin olabilirsin, ve sonra...

Beni duyuyor musun? Bu çocuğu... bir daha asla göremeyeceksin. Beni duyuyor musun? Onun canını yakacağız.

ALEXIS: Büyükanne?..

SOFIA: Yüzbaşı, senin çocukların var mı yüzbaşı?

Çocuklarının hatırına bir iyilik yap.

Bu çocukla birkaç dakika yalnız kalmam gerek.

Vedalaşmak için.

Sessizlik.

YÜZBAŞI. Yüce Meryem...

Sen delisin, bu çocuk yaşıyor ve onun hayatta kalmasını sağlayabilirsin, dokun, dokun...

Kadının elini tutar, onu zorla Alexis'in göğsüne, kalbinin üstüne koyar.

YÜZBAŞI: Yaşıyor. Kalbini hissediyor musun?

Kadın elini çocuğun kalbinde tutar. Sessizlik. Yüzbaşı kadının eline vurarak iter.

YÜZBAŞI: Seni nehir kıyısına gitmeye ikna etmek için ne yapmam gerek?

SOFIA: Erkeklerimizin eve dönmesini istiyoruz. Hepsinin. Onları canlı götürdünüz, biz de canlı geri gelmelerini istiyoruz. Eğer öldülerse onları gömmek istiyoruz.

YÜZBAŞI: Ama ben size bunu önerdim, ben...

SOFIA: Ondan sonra da katillerin cezalandırılmasını istiyoruz. Bütün istediğimiz bu. Hepimizin. Nehir kıyısındaki kadınların.

Kısa sessizlik.

YÜZBAŞI: Bu ülkenin en trajik yanı... kurak ve çorak olması gerekmemesi; çiçek açmayı bekliyor, yeşermek istiyor ama... kimse anlamıyor ki, adım adım ilerlenir, birden ilerlenmez, eğer çok şey istersen elinde avucunda sadece toprak kalır. Bu çocuk... okumayı öğrenebilir. Oy kullanabilir, bir şey... olabilir, ülkesi adına yararlı bir şey, bunu yapabilir, bir vatandaş olabilir. Onun acısı, onun korkunç ölümü... bunlar senin onun adına hayal ettiklerin, benim değil.

Yüzbaşı tabancasını çıkarır, Alexis'in başına dayar.

YÜZBAŞI: Hayatını kurtarmasını iste. Yalvar. SÖYLE ONA!

Yüzbaşı kukuletaı çekip çıkarır, Alexis gözlerini kapar, sallanmaktadır.

ALEXIS: Büyükanne.

Sessizlik.

SOFIA: Birkaç dakika. (sessizlik)

YÜZBAŞI: Eğer sana istediğini veririm bundan benim kazancım ne olacak?

SOFIA: Belki biraz huzur. İhtiyacın olacak. Daha sonra. Huzur.

YÜZBAŞI: Artık istekleri yerine getirmiyorum. Zaten ona söyleyecek hiç bir şeyin yok.

Tabancanın horozunu kaldırır.

SOFIA: Ona dokunabilir miyim?

YÜZBAŞI: Niçin?

SOFIA: Lütfen.

Kısa bir sessizlik.

YÜZBAŞI: Bıktırdın beni kadın.

Alexis'e dokunabileceğini başıyla işaret eder. Sofia torununa yaklaşıp, tekrar kalbine dokunur. Hiçbir şeyin olmadığı bir an yaşanır ve sonra birden ışıklar değişir. Sofia ve Alexis yalnızdır.

SOFIA: Beni duyabiliyor musun?

ALEXIS: Evet.

SOFIA: Bizi duyamazlar, küçük adamım. Seni koruyamam, bebeğim. Sebeğini anlıyor musun?

ALEXIS: Hayır.

SOFIA: Beni affediyor musun?

Kısa bir sessizlik.

ALEXIS: Evet.

SOFIA: Sana bir şey anlatmam lazım.

Çevremizde her zaman canlıların köyleri ve ölülerin köyleri vardır. Duvara yaslan. Arkanda. Taşın içinde bir el var. O ele uzan, tut onu.

ALEXIS: Ben korkuyorum. Ben...

SOFIA: Evet, evet, el orada. Onu hissediyor musun?

ALEXIS: Hiçbir şey hissetmiyorum.

SOFIA: O senin baban. Elini biliyorsun.

ALEXIS: Evet.

SOFIA: O güçlü bir el. Senin için çok şefkatli. Cesur olman için. Arkandan gelen için, arkadan gelenler için. Bizim gibi insanlar ölmezler. Duvarın taşları arasında yaşarsınız biz; sen, ben ve diğerleri, biz orada birlikte olacağız, benim küçük adamım, bebeğim, duvarlar yıkılana kadar.

Işıklar döner, Yüzbaşı kadının elini çocuğun göğsünden uzaklaştırır, Sofia'ya bakar.

YÜZBAŞI: Tanrı seni bağışlasın. Tanrı hepimizi bağışlasın.

Bir karar. Önce bir el silah sesi, sonra bir el daha. Işıklar hemen açılır, Fidelia ve bebek. Onların aşağısında, nehir kıyısında kadınlar ve askerler toplanırlar.

SAHNE 27

FIDELIA (bebeğe): Konuşmayı öğrenmelisin. Konuşman gerekecek. Anlatman gereken şeyler olacak.

Ama eğer hiç konuşmamaya karar versen bile, senin hikâyelerin nasılsa anlatılır. Anlatılmak için haykıran hikâyeler vardır, eğer sözcükler orada değilse deriden sızarlar.

Rüzgâr onları taşır, duman taşır, nehir taşır, hikâyenin sözcükleri kendi yollarını bulurlar, en uzaktaki, en yalnız yerlerden, insanların duymak istediği yerlere...

Bekleyebilirim, senin konuşmanı bekleyebilirim. Ben sabırlıyım. Uzun süre bekleyebilirim.

Çıkar.

Nehir kıyısında parlak güneş ışığı. Kadınlar ve karşılarında ağır silahlı birçok asker. Yüzbaşı ve Emmanuel bekliyorlardır. Teğmen gelir.

YÜZBAŞI: Bu ülke umutsuz. Nüfusu tamamen kırıp, ülkeye yeni insanlar getirmeleri gerekecek, dışarıdan insanlar, akılları başka türlü işleyen insanlar.

Sessizlik. Yüzbaşı kadınlara bakar.

TEĞMEN. Belki de emri benim vermemi istersiniz, komutanım?

YÜZBAŞI. Ben verebilirim.

Askerler nişan alırlar.

YÜZBAŞI: Bu sizin son şansınız. Evlerinize gidin. İtaat edin, yoksa adamlarıma sizi sürmeleri emrini vereceğim. Gereken kuvveti kullanacaklar.

Kısa bir sessizlik.

YÜZBAŞI: Nehir kıyısının boşaltılmasını istiyorum.

Yüzbaşı tekrar kadınlara bakar, onlar da ona bakarlar. Birden bir hayvanın keskin çığlığı duyulur, bir karga veya... Herkes, kadınlar, askerler havaya bakarlar. Sonra tekrar aşağıya, çünkü nehrin sesi yükselmektedir yine. Kadınlar nehre yaklaşır, sessizce, sonra suya girip bir cesedi kıyıya çıkarırlar. Askerlere yaklaşır, sonra dururlar. Birbirlerine bakarlar. Sonra tekrar yaklaşır... belki de dans eder, belki şarkı söyler, ya da sadece ilerlerler, cesedi yeni doğmuş bir bebek gibi sallayarak.

Karanlık.

OYUNUN SONU

SONSÖZ KILIĞINDA TEŞEKKÜRLER

Bu oyunun yazılışı, yirmi yıl öncesine dayanıyor.

General Augusto Pinochet iktidarı ele geçirdikten sonra ben 1973 yılında Şili'yi terk etmeye zorlandım ve pek çok ülke dolaştıktan sonra, nihayet 1976'da Hollanda'ya yerleştim. Dullar'ın çekirdeğini oluşturan öykü, ilk defa orada, Amsterdam'da aklıma geldi.

Gizli polis tarafından gecenin sessizliğinde evlerinden götürüldükten sonra bir daha kendilerinden haber alınamayan ve sanki hiç var olmamışlar gibi cesetler bile akrabalarına verilmeyen kayıp erkekler ve kadınlar hakkında bir dizi acı verici şiir üzerinde çalışıyordum. Yazdıkça, canlıların ve ölülerin, birbirleriyle iletişim kurmaya çalıştıkları bir köprüye dönüştü-

gümü hissettim; sanki buluşabilecekleri, ağlaşabilecekleri ve dokunabilecekleri bir mezar höyüğüne dönüşüyordum. Kayıpların ve onların dönüşünü bekleyen ailelerin, benim uzak kelimelerimi kullanarak birbirleriyle konuşmalarına izin verdikçe, ben de o uzak ülkeye, kendi bedenimin ve yazdığım bu kelimelerin yasak olduğu o yere gitmenin bir yolunu buluyordum; kendimi kaçtığım yere, sadece bir şahit olarak paylaşabileceğim, gırtlığımı ele geçirir gibi görünen seslere sadece bir kanal olabileceğim o yere, hayal gücümle yerleştiriyordum.

Bir gece -saat erkendi, akşam yemeğinden hemen sonraydı- bir görüntü kapladı zihnimi, neredeyse bir halüsinasyon; nehir kenarında bir yaşlı kadın, kıyıya henüz vurmuş bir bedenini tutuyor. Ve bu sahnenin önceden de yaşanmış olmasının, yani nehrin yaşlı ve kambur kadının ellerine ilk defa ölü bir adam vermediğinin kesinliği.

Bütün gece, aynı şiiri tekrar tekrar yazdım, yarattığım ama kendine ait bir hayatı var gibi görünen kadını duymaya çalışarak; o uzun karanlık Avrupa gecelerini, o kadını içimdeki karanlıktan çıkarmaya çalışarak geçirdim, dünyanın diğer ucundaki o kadını unutulmuşluk ve kayıtsızlık içinde yakalanmış olduğu karanlıktan çıkarabilmek için saatler sarf ettim. Orada oturdum, o kadının dediklerini ve isteksizce yaşadığım bir yabancı dünyada çok az insanın umursar görüldüğü sözlerini kelimesi kelimesine anlamaya çalıştım. Ve şafakta, yeni bir şiir, sanki yeni doğmuş bir bebek gibi, orada masanın üstünde yemeklerimizi yediğimiz ve sürgündeki çalışmalarımı yazdığım yerde duruyordu. Dullar'a esin kaynağı olan şiir, her zaman ilk okuyucum olan karım Angélica'nın okumasını bekliyordu.

İşte o şiir:

Ne dedin - bir tane daha mı buldular?

-Seni duyamıyorum- bu sabah

bir tane daha yüzülmüş

nehirde, öyle mi?

*yüksek sesle konuş -demek, cesaret edemedim bile
onu kimse tanıyamıyor mu?*

polis dedi ki annesi bile

onu doğuran annesi bile

o bile tanıyamamış

öyle mi dediler?

diğer kadınlar çoktan denediler -ne dediğini

anlayamıyorum.

onu çevirdiler ve yüzüne baktılar, baktılar ellerine

doğru,

hep beraber bekliyorlar,

sessizce, yas içinde,

nehir kıyısında,

onu sudan çıkardılar,

o çıplak

anasından doğduğu günkü gibi,

bir polis yüzbaşı var

ve ben oraya gidene kadar ayrılmayacaklar mı?

O kimseye ait değil,

onun kimseye ait olmadığını mı söylüyorsun?

söyle onlara giyiniyorum,

şimdi çıkıyorum

eğer yüzbaşı aynıysa

geçen seferkiyle

o bilir

ne yapılacağını,

o beden benim adıma taşıyacak

oğlumun kocamın

babamın

adımı

söyle onlara kâğıtları imzalayacağım

söyle onlara geliyorum

bekle beni

ve o yüzbaşının ona dokunmasına izin verme

*o yüzbaşının ona bir adım daha yaklaşmasına izin
verme*

Söyle onlara üzülmeyinler:

ben kendi ölülerimi gömebilirim.

İşte böyle. Bitmişti. Yaşlı kadının kuvvetli bir mevcudiyeti vardı, ona bir ses verilmişti, o şiirde dünyayı dolaşabilir ve kendi cümlelerini söyleyebilirdi. Görevimi yapmıştım. Şimdi sıra o yaşlı kadındaydı.

Ancak yaşlı kadın memnun olmamıştı. Şiirin kurgusal evreninde o yüzbaşıya kafa tutmuştu ve şimdi de maalesef oldukça gerçek olan tarihi sürgün evrenimde beni rahat bırakmayacaktı.

Yıllar geçtikçe kendimi onun hikâyesinin çok daha derin olduğuna kesinliğinden kurtaramadım; o şiirle o acının, yüzbaşıya ölüsünü gömmeye izni vermeyen o vahşi kararlılığın sadece dış derisini sıyırmıştım ve yaşlı kadın benden daha derine inmemi istiyordu, önceden neler olduğunu, sonradan neler yaşandığını dünyanın bilmesini istiyordu, -kısacası- anlatılmak istiyordu, zaman içinde anlatılmak, bir dünyayla dolu olmak ve dünyayı doldurmak istiyordu. O yaşlı kadın bir kader istiyordu ve ben ona istediğini vermeden de huzura ermeyecekti.

Belki de hiçbir zaman başaramayacaktı; ne de olsa, bu tür bir hizmeti içimde dönüp duran; gün ışığı ve kâğıt için haykıran her tür edebi yaratığa sunamam. Eğer kurtulması bir o kadar zor olan başka bir tutkuyla ittifak kurmasaydı, başaramayacaktı; kendi ülkemde yayınlanma ihtiyacı, diktatoryanın ulaşmamı engellediği izleyicilere ulaşma ihtiyacı olmasaydı

iyice tikanır kalırdım sanırım.

Şili'deki gençler için özellikle üzüliyordum. Latin Amerika'nın diğer ülkelerindeki, Arjantin, Uruguay ve Brezilya'daki gençler için de; bu gençlerin çoğu aynı zorbalıktan çekiyorlardı, aynı ordular ölüm ve yenilgi sunuyorlardı onlara. Ve yavaş yavaş düşünmeye başladım; kayıplarla ilgili, o yaşlı kadının, o nehrin, o bedenlerin ve o yüzbaşının hikâyesini anlatan, ama takma bir ad kullanacağım, yani adımı gizleyeceğim ve hatta, evet, bütün bunların geçtiği ülkeyi de gizleyeceğim bir roman yazsam diye düşünüyordum. Şili'deki dehşetin büyük bir bölümü, her şeyin ötesinde, bu tür bir trajedi ve bu tür bir direnişin tarihte daha önce gerçekleşmiş olması gerçeğiyle güçleniyordu; yani, biz Nazi deneylerinden kırk yıl sonra aynı sonsuz acılarla adaletsizliklerin bazılarını hâlâ tekrar yaşıyor gibiydik. Ülkesi Alman işgali altındayken bu hikâyeyi yazmış olan bir Danimarkalı yazar, kendisi bir kayıp olan, kurgusal bir karakter yaratsam nasıl olurdu acaba? Ya nehir kıyısındaki yaşlı kadın hakkındaki hikâye, mesela Yunanistan gibi bir yerde geçseydi ve yıllardır kayıp olsaydı ve şimdi, ilk defa yayınlanıyor olsaydı? Ya güya Danimarkalı yazar tarafından kaleme alınmış olan roman İspanyolca'ya çevrilmiş olarak Şili'de satılıyor olsaydı? Ülkemdeki yetkililer itiraz edebilirler miydi? Gerçek yazarın ben olduğumu nereden bileceklerdi?

1978 yazında bir gün, aklıma geldiği ilk andan itibaren *Dullar* adını verdiğim romanı yazmaya başladım. O zaman oğlumuz Joaquin'e hamile olan karım yanımda olmasaydı, böyle büyük bir kayıp meselesi hakkında yazamazdım; eğer beni nehir kıyısındaki kadınların yaşadığı cehenneme götüren yazıdan kafamı kaldırdığımda yanımda neşeyle oynayan büyük oğlumuz Rodrigo'yu görmeseydim, yazamazdım. Yaşadığım sevinç, tam da kahramanlarımdan çalınan sevinçti.

Bunu izleyen aylarda, yaşlı kadının çağrısına cevap verip

ona yaşayabileceği bir dünya verdikçe ben de değişik bir tür, daha az edebi bir süreci yaşamaya başladım: gerçek sınırları ve gerçek sansürü olan gerçek dünyada, Şili'deki diktatoryayı kandırmama yardımcı olabilecek insanlarla bağlantı kurmaya başladım. Bu çılgın kandırmacada öncelikli ortaklarım, ikisi de artık yaşamayan iki yazar oldu; şimdi onların sevgi ve sadakatlerine duyduğum minnettarlığı ifade edebilirim.

Bunlardan birincisi, Nobel ödülü sahibi, Alman dostum Heinrich Böll, zaten Soljenitsin'in elyazmalarını baskıcı Sovyetler Birliği'nden çıkarmasına yardım etmişti ve ülkesinde yayınlanamayan bir Şilili yazar, bunun tersini yaparak, elyazmalarını ülkesine sokabilmesi için yardım etme fırsatıyla karşılaşmaktan sevinç duyuyordu. Köln yakınlarındaki evinde birlikte çay içerken Böll, gözlerinde bir ışıltıyla, kitaba önsöz yazacağımı söyledi; okuyuculara, bilinmeyen bir Danimarkalı yazarın oğlunun kendisine geldiğini ve Nazi gizli polisinin elinde kaybolan yarıcısının ölümünden kırk yıl sonra dünyanın bilmesi gereken babasının romanını getirdiğini söyleyecekti. Ve bir ay sonra Paris'te, bana o sürgün yıllarında bir kardeş gibi davranan Arjantinli yazar Julio Cortázar da, bu kitabın Fransızca'dan İspanyolca'ya çevirmeni olarak görünmekten memnun olacağını haylaz bir sevinçle söyledi; tabii, güya gün ışığına çıkacak olan metin, benim orijinal İspanyolca metnimdi.

Artık tek ihtiyacım, Şili, Arjantin ve İspanya edebiyatından kitap yayınlayan ve kendilerine söz ettiğimde bu projeden sevinç duyup bana yeşil ışık yakacak bir yayıncıydı. Ama ilk bulduğum adam kitabı okuyunca itiraz etti. Bana, bu tür bir macedera bütün yatırımını riske etmeye hazır olmadığını söyledi; ordu hemen hileyi göürdü ve sonra ben uzakta, herhangi bir zarar görmeden, güven içinde hayatımı sürdürebilirdim, oysa kendisi, çalışanları ve yatırımcıları Pinochet'nin öfkesini üzerlerine çekmek zorunda kalırlardı. Bir ordunun, dalga geçilmekten da-

ha çok nefret ettiği hiçbir şey yoktur.

Böylece Şili'yi hâlâ kuşatan korku engelinin bu tarafında, yaşlı kadınımla birlikte zor durumda kalmıştım. Yaşlı kadın benim ülkeme gizlice sızmamı sağlayamamıştı. Ama dünyanın hâlâ orada olduğunu vurguluyordu bana, benim ülkem kadar başkalarının da bu hikâyeye ihtiyacı vardı. Öyleyse yurtdışında yayınlayacaktık, nerede olursa, ta ki Şili'nin benim ve onun sözcüklerini duyabilecek kadar özgür olacağı o uzak güne kadar.

Bunun üzerine romanı kendi adıyla yayınlamak için harekete geçtim. Artık Böll ve Cortázar'ı rahatsız etmem gerekmiyordu. Bazı yabancı editörler şimdi hikâyeyi daha açık biçimde Latin Amerika'ya özgü, militan ve ihbar edici bir içerikle örmemi öneriyorlardı. Fakat ben, Danimarkalı yazar ve hikâyenin Yunan mekânı çerçevesini korumaya karar verdim. Okuyucuların, bu hikâyenin neredeyse hiç bilmedikleri bir yerde geçen egzotik bir eziyet hikâyesi olduğu hissine kapılmalarını istemiyordum. Onların, benim ülkemle kendi ülkeleri, benim şimdiki zamanımla kendi geçmişleri, bizim bugünümlüze onların gelecekleri arasındaki bağlantıları sorgulamalarını istiyordum. Ve bunun yanı sıra, şunu da keşfetmiştim; memleketimdeki dolaylımsız gerçekleri mesafeli yansıtmamın ve bu hikâyeyi başkasının anlattığı izlenimi vermenin oyun üzerinde özgürleştirici bir etkisi oluyordu. Bu kategorik yaklaşım, güncel siyasal meselelerle ilgilenen birçok yazarı kuşatan bir sanatsal ikilemi çözmeme de yardım etti: olağanüstü belgesel ağırlığı olan konuları, gerçekte olup bitenlerin karmaşık yapısını ifade etmekte çoğunlukla yetersiz kalan bir 'gerçekçiliğin' öğretücü dışları arasına kaptırmadan nasıl yazmalıydı? Bir örnek vermek gerekirse: ben o romanı yazdığım da, ne Şili'de ne de başka bir yerde herhangi bir kayıp ceset bulunmuştu. Eğer sadece ülkemde fiilen olanlar hakkında yazsaydım, tarihin çoktan gerçekleştirmiş olduğu seyri

izlemek ve kopyalamakla sınırlı kalacaktım. Bunun yerine, ben değişik bir senaryo tasarladım, şu anda tarihin gizlediği, ama gelecek yıllarda kendini ifşa edecek bir öykü: cesetlerin ortaya çıkmaya başlayacaklarını öngördüm, yani ölümlerin eve dönüşlerini kimse engelleyemeyecekti, sessizlik ve baskıya rağmen kadınlar onları geri getiriyor olacaktı ve aslında, zaman içinde cesetler nehirlerden, maden yataklarından, tarlalardan ve Şili'nin ve Latin Amerika'nın kumlarından fırlamaya başlayacaklardı, sanki dünyanın hayal gücünün derinliklerinden gelir gibi. Orada olan biteni yeniden üretme tuzağına düşmek istemedim. Edebiyatımın, hayal gücümün görebildiği ve belki de bir gün gerçekliğin içinden çıkıp belirebilecek alternatif bir geleceği keşfetmesini istedim. Aynı zamanda öykümün bir diktatörlük terörünün sadece teşhir edilmesinin ötesine uzanmasını istedim; hafıza, cinsiyet, ihanet ve toplum hakkında sorular soracak ve metnin, öne sürdüğü siyasal sorular olarak görünenle sınırlandırmadan kendini yazacaktı.

Gerçek insanların acılarından türetildiği ölçüde tarihsel olan, aynı zamanda da o anlık tarihten özgürlük talep eden estetik ve edebi temsil kanunlarına uymak zorunda olan bir öykünün nasıl anlatılabileceği ikilemi, hikâyenin ikinci tezahüründe beni tekrar kuşatmaya gelecekti. Uzun yıllar sonra, 1985'te bir gün, Judy James'ten bir telefon aldım; o zamanlar kendisi Los Angeles'taki Mark Taper Forum'da çalışıyordu. Arkadaşım Deena Metzger romanı ona vermişti ve o da kitabın aslında bir oyun olmak için bağırıldığını, nihayetinde bir film de olabileceğini düşünüyordu.

İçimdeki yaşlı kadın aynı fikirdeydi. Daha fazla insanın hayatını görmesini istiyordu, ölümün o hayatı yönetmesine nasıl izin vermediğine tanık olunmasını istiyordu. Yine yaşamak istiyordu; bu kez sahnede.

Böylece, varlığımın en uzun ve en çileli yaratıcı yolculukla-

rından biri başladı. Şiiri yazmak bir gece sürmüştü, romanı yazmak da bir yılını aldı. Oyun, beni neredeyse on yıl boyunca uğraştırdı.

Oyun olarak *Dullar*, birçok defa yeniden sahnelendi. Taper'deki yönetmenim Bob Egan'ın özenli kılavuz ışığı altında ve kumpanyanın sanat yönetmeni Gordon Davidson'un coşkusuyla desteklenmiş olarak birçok kez yeniden yazıldı ve iki büyük atölye çalışması geçirdi; aktörler bütün varlıklarını seferber ettiler ve bunun karşılığında, soru sorarken bana hiç acımadılar. Bu oyundaki kadınları bildiğimi hissediyordum; kim olduklarını, nasıl bir çaresizlik, kayıp ve belirsizlik yüzünden harekete geçtiklerini biliyordum; gerçek bir bilmece haline gelenlerse erkeklerdi, yani askerler. O atölye çalışmalarında Richard Jordan, Yüzbaşı'yı oynayan René Auberjonois ve Teğmen'i oynayan Tony Plana bize özellikle çok yardımcı oldular. Ama tavsiye yetmiyordu. Neyin yanlış olduğunu anlamaya çalışabilmem için metnin her şeyiyle sahnelenişini görmem gerekiyordu. 1988'de Forth Worth, Teksas'taki Hip Pocket Tiyatrosu'ndan Diane ve Johnny Simons, Kennedy Center'da oyunun New American Plays Award'ı kazanan bir versiyonunu sahnelediler, ve aynı yaz, Tony Musante'nin başrolünde oynadığı ve Kay Matschulat'ın yönetip Williamstown Tiyatro Festivali'nde sahnelediği başka bir yapıyı gerçekleştirdim. Eleştiriler iyiydi ve seyirciler olumlu tepki verdiler, ama temsili izledikçe oyunun henüz kendisini romanın büyüünden kurtaramadığını anlıyordum.

Vefakâr Taper'da yapılan bir yeniden yazım ve başka bir hayal kırıklığı yaratan okuma sonrasında Bob Egan ve Gordon Davidson, 1989'da farklı bir çözüm önerdiler: belki de başka birinin işin içine girip benimle işbirliği yapmasına ihtiyacım vardı. Bu fikre şüpheyle yaklaştım ama içimdeki yaşlı kadın dırdıra devam ediyordu, içimizdeki ölümler ve kayıplar ikimizi de rahat bırakmayacaklardı. Böylece, Taper'deki arkadaşlarımla çalışma-

ma katkıda bulunabileceğini düşündükleri adamın bazı oyunlarını okumayı gönülsüzce kabul ettim. Pek tanınmayan bir oyun yazarıydı, ama arkadaşlarım onun büyük işler başaracağından emindiler.

O adamın adı, Tony Kushner'di.

Gün Adlı Parlak Bir Oda (A Bright Room called Day) ve kesinlikle etkileyici bir drama olan *Amerika'daki Melekler*'in (Angels in America) ilk yazımını okuduğumda, onun gerçekten de benimle çalışacak doğru insan olduğunu kabul ettim. Tony'nin vizyonu benimkinden farklı olabiliirdi ama aynı ifade şeytanlarıyla mücadele ediyordu, siyaset ve hayal gücünün kesiştiği yollarla yüzleşiyordu, acıyı ve baskıyı umutsuzluğa batmadan nasıl ifade edebileceğini, mitsel bir anlatıyla eşzamanlı olarak konuşma dilinin nasıl kullanılacağını, propaganda yapmadan ve doktrinliğe düşmeden insan direnişinin ve direncinin nasıl göstereceğini, düşmanın içerde olduğunu ve en iyi insanların en korkunç şeyleri yapabileceklerini ifade edebileceğini düşünüyordu.

Eğer kayıpların dünyaya girmek ve onunla konuşmak için aradıkları köprü olduğum inancına kapıldıysam, Tony de faal olarak benim tiyatro dünyasına girmemi sağlayan ve tipik Amerikan geleneğinden siyasal ve estetik açıdan uzak olduğu için oyunla bağ kurmakta sorun yaşadığını hissettiğim Amerikalı senyörle aramdaki köprü oldu. Artık rahatlıkla girebildiğim ve Pinochet'yi iktidardan defetme işlemine başladığımız Şili'ye sık sık yaptığım ziyaretlerle bölünen sonraki iki yıl boyunca, Tony sabırla *Dullar*'ı her zaman olma potansiyeli taşıdığı oyun haline dönüştürmeme yardım etti, ona diyalog, karakterler ve ritim sundu, her gün çalıştı. O, bu oyunun yardımcı yazarı, ebesidir; oyunun, bir çocuk gibi büyümesine yardım eden ellerdır. Bana öğrettikleri için ona ne kadar teşekkür etsem az; yaşlı kadın ve onun ailesine olan sadakati, benimle ve benim ailemle olan arkadaşlığı için minnettarım.

Ancak yine de, Londra'da sahlenenen bir başka oyunum *Ölüm ve Bâkire*'nin prömiyerinden on gün sonra, nihayet Mark Taper Forum'da, 1991 yılında Bob Egan yönetiminde ilk defa sahnelenen oyun, hâlâ tam olarak istediğim gibi değildi. Los Angeles'taki gösterimi izlerken, hâlâ bir şeyin eksik olduğunu, romanda var olan ancak bütün gücüne rağmen oyunun elde etmeyi başaramadığı bir şey olduğunu gördüm. O eksik şeyin ne olabileceği konusunda hiçbir fikrim yoktu; sadece özgün fikirden çok fazla uzaklaşmış olabileceğim ve ona geri dönmek için bir yol bulmam gerektiği düşüncesi hariç. Metin, hâlâ bana onunla birlikte son bir yolculuğa daha çıkmamı işaret ediyordu.

Benim sonraki birkaç yılım *Ölüm ve Bâkire*'nin, Tony'nin yılları da *Amerika'daki Melekler*'inin çarpıcı başarısıyla dolu olarak geçti; bu yüzden ne o ne de ben *Dullar*'a tekrar geri dönmek için sakın bir zaman bulabildik. Ancak yine de, benim aklımın bir köşesindeydi, daima oradaydı, sesini bulup tamamlanmayı talep ediyordu. Bu gizli diyalog içimde sonsuza kadar sürebilirdi; eğer bir gün Andrew Wylie Ajansı, Traverse Tiyatro'dan Ian Brown'dan bir telefon almasaydı: Brown, oyunu Edinburgh'da sahnelemek istiyordu. Ona cevabım -yakın zamanda oyunu sahnelemek isteyen diğerlerine olduğu gibi- oyunun hazır olmadan önce bir yeniden yazıma daha ihtiyaç duyduğu şeklindeydi. Ama menajerim Deborah Karl beni kolay kolay kancasından bırakmayacaktı. Traverse'den gelen teklife evet demem ve kendimi artık son defa olmak kaydıyla oyunu bitirmeye zorlamam için ısrar etti. Haklıydı da: karakterler ve yapı üzerinde tekrar konsantre olduğumda oyunun ihtiyacı olduğunu düşündüğüm değişiklikleri keşfettim. Ancak yardımcı yazarımla New York'ta bir öğlen yemeğinde buluşup planımdan söz ettiğimde Tony bütün cömertliğiyle bana artık onsuz devam etmemi, bu son turu kendi başıma koşmam gerektiğini anlattı.

İşte, kendimi tekrar yalnız başıma yazarken buluşum böyle oldu; yalnızlığım ve o yaşlı kadının kederiyle güreşirken, *Dullar*'a son bir törensel işleme, bir sevgi çalışması daha sunuyordum. Birkaç küçük değişiklik, vurguda kaydırma, dramanın lirik ve mitik özelliklerinin yükseltilmesi bir yana, asıl büyük düzenleme -kendi acıma son bir kez dönerek sadece kendi başıma gerçekleştirebileceğim şey- oyunu bir anlatıcıyla çerçeveledi; benim gibi bir sürgün olan, olayları uzaktan izleyen, tanıklık eden, acı çeken bir anlatıcı.

Fakat oyunun yeni versiyonu 1996'da İngiltere'de turneye çıkınca fark ettim ki, mitik karakterler ile gerçek izleyici arasında bir aracı olarak gizemli bir erkek figür ekleme kararım, tamamen yanlış anlaşılıyordu ve gerçekte hiç de üretken değildi. O yaşlı kadın ve onun sevdiği kayıp insanlarla benim aramdaki ilişkinin kaynağı sürgün deneyimim olabilirdi, ama izleyicilerin neredeyse tamamı, böyle bir filtrelemenin, onları saf olmayan çağdaş dünyamıza yaklaştırmadığı gibi, o trajediden de uzaklaştırdığını hissettiler.

Böylece, oyun olarak *Dullar*'ın bu son, belirleyici versiyonu için, o anlatıcıyı elemeye ve öykünün doğru izleyiciye ulaşma gücünde olduğuna güvenmeye karar verdim. Belki bundan sonraki dirilişinde -*Dullar* filminde, mesajının zorlayıcı gerekliliğinde yeni bir dünyaya kendi yolunu yakında bulabileceğinin işaretlerini veriyor- o anlatıcı yeniden ortaya çıkabilir, benim yaptığım gibi öyküyü başka bir ülkeden izleyebilir; belki o anlatıcı, bu sözleri yazan adamın aksine, izlediği şey tarafından yutulabilir, belki karakterlerinin kaderini paylaşabilir.

Artık anlaşılmuş olmalı ki, bu oyun son yayınlanmış versiyonuna, sırf iki on yıl boyunca kendisine inanan sayısız erkekler ve kadınlarca desteklendiği için ulaşabildi. Bazılarının isimlerine bu sayfalarda değinildi. Bunu hak etmiş başka birçok kişiye minnettarlığımı ifade edebilmem için burada yeterince yer yok, ama on-

lar kendilerini biliyorlar. Sizlere teşekkür ederim, her birinize ve hepinize, birçok aktöre ihtiyacı olan ve çok karanlık, verimsiz ve açıkça uzak olan bir konuyu dile getiren bir oyunu hayata getirmemde bana yardımcı olduğunuz için.

En önemli teşekkür ve takdiriye en sona bıraktım.

O yaşlı kadını ben yarattım.

Onu ve ailesini, o nehri ve onunla nasıl başa çıkacağını bilemeyen o yüzbaşıyı ben uydurdum.

Eğer benim hayal gücünden doğabilirdiyse, bunun sebebi, oyunun varlık kıvılcımını çakan, ona ilham kaynağı olan, kendi kurgumda nihayet tanımlayabildiğimden daha zalim ve insanlık dışı olan gerçek bir dünyada, gerçek cesetleri arayan gerçek kadınlar tarafından zihnime yerleştirilmiş olmasıdır.

Şimdi Şili'ye ve dulların orduya direnir erkeklerini geri istediği birçok başka ülkeye demokrasi geri döndü. Demokrasi geri döndü ama, o kadınların çoğu babalarının, kocalarının, erkek kardeşlerinin, oğullarının geri dönmesini hâlâ bekliyorlar, onların çoğu hâlâ bir nehrin veya bir tanrının o bedenleri ölümler dünyasından geri getirmesini bekliyor. Bedenler de bekliyor; bir yerlerde, kendilerini öldürenleri hâlâ suçlayarak, hâlâ adaletin yerine gelmesini bekleyerek, kendilerini unutmaya çoktan hazır bir toplumun kendilerini hatırlamasını hâlâ talep ederek.

Son olarak, *Dullar*, o bekleyen kadınlara, bana yirmi yıl önce sanki bir rüyadaymış gibi gelen bu öykünün o gizli ve sessiz anlatıcılarına adanmıştır.

Ekim 1997